

## **СЕМЕЕН КОДЕКС**

*Обн. ДВ. бр.41 от 28 Май 1985г., изм. ДВ. бр.11 от 7 Февруари 1992г., попр. ДВ. бр.15 от 21 Февруари 1992г., изм. ДВ. бр.63 от 15 Юли 2003г.*

### **Глава първа. ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ**

#### **ПРЕДМЕТ**

Чл. 1. Семейният кодекс урежда отношенията, основани на брак, родство и осиновяване; настойничество и попечителство.

#### **ЦЕЛИ**

Чл. 2. (Изм., - ДВ, бр. 11 от 1992 г.) Целите на този кодекс са: закрила и укрепване на семейството; всестранна защита на децата и възпитаването им; развитие на взаимопомощ, привързаност и уважение между всички членове на семейството и възпитаването им в чувство на отговорност пред семейството и обществото; защита на правата и интересите на поставените под настойничество и попечителство.

#### **ПРИНЦИПИ**

Чл. 3. Семейните отношения се уреждат съобразно следните принципи: закрила на брака и семейството от държавата и обществото; равноправие на мъжа и жената; доброволност и трайност на брачния съюз като основа на семейството; всестранна защита на децата; равенство на родените в брака, извън брака и на осиновените деца; зачитане на личността; грижа и подкрепа между членовете на семейството.

#### **ФУНКЦИИ НА СЕМЕЙСТВОТО**

Чл. 4. (Изм. - ДВ, бр. 11 от 1992 г.) Основни функции на семейството са: раждане, отглеждане и възпитаване на децата; осигуряване на възможности за развитие на способностите на всички членове на семейството, както и на условия за изпълнение на трудовите и обществените им задължения; създаване в семейството на отношения, основани на уважение, привързаност, дружба, общи усилия и взаимна отговорност за неговото развитие; полагане на грижи и подпомагане морално и материално на възрастните, болните и нетрудоспособните членове на семейството.

#### **ЗАКРИЛА НА СЕМЕЙСТВОТО**

Чл. 5. (Изм. - ДВ, бр. 11 от 1992 г.) Обществото и държавата осигуряват условия за развитие на семейството, насърчават раждаемостта, защитават и поощряват майчинството и подпомагат родителите в отглеждането и възпитаването на децата. Те полагат грижи за подготовката на младите хора за брачен живот.

## **Глава втора. СКЛЮЧВАНЕ НА БРАК**

### **ГРАЖДАНСКИ БРАК**

Чл. 6. (1) Само гражданският брак, сключен във формата, предписана от този кодекс, поражда последиците, които законите свързват с брака.

(2) Религиозен обред може да се извърши само след сключването на граждански брак. Този обред няма правно действие.

### **СЪГЛАСИЕ НА ВСТЪПВАЩИТЕ В БРАК**

Чл. 7. Бракът се сключва по взаимно съгласие на мъж и жена, дадено лично и едновременно пред длъжностното лице по гражданското състояние.

### **ДОКУМЕНТИ ЗА СКЛЮЧВАНЕ НА БРАК**

Чл. 8. (Изм. - ДВ, бр. 11 от 1992 г., изм. - ДВ, бр. 63 от 2003 г.) Желаетелите да встъпят в брак заявяват това в общината. Всеки от тях представя декларация, че не съществуват пречките за сключване на брак, установени в чл. 12 и 13, и медицинско свидетелство, че не страда от болестите, посочени в чл. 13, ал. 1, точки 2 и 3.

### **МЯСТО ЗА СКЛЮЧВАНЕ НА БРАКА**

Чл. 9. (Изм. - ДВ, бр. 11 от 1992 г.) (1) (Изм. - ДВ, бр. 63 от 2003 г.) Бракът се сключва публично и тържествено в общината.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 63 от 2003 г.) Когато някой от встъпващите в брак поради уважителни причини не може да се яви в общината, по преценка на длъжностното лице по гражданското състояние бракът може да бъде сключен и на друго място.

### **РЕД НА СКЛЮЧВАНЕ НА БРАКА**

Чл. 10. (1) (Изм. - ДВ, бр. 11 от 1992 г., изм. - ДВ, бр. 63 от 2003 г.) Бракът се сключва не по-рано от тридесет дни от заявяването в общината. С разрешение на длъжностното лице по гражданското състояние брак може да се сключи и по-рано, ако важни причини налагат това.

(2) Длъжностното лице по гражданското състояние проверява самоличността и възрастта на страните, представените от тях декларации и медицински свидетелства. Ако няма пречка за встъпване в брак, длъжностното лице по гражданското състояние запитва страните дали са съгласни да встъпят в брак един с друг и след утвърдителен отговор съставя акт за сключване на брак, който се подписва от страните, от двама свидетели и от него.

(3) Бракът се счита за сключен с подписването на акта от встъпващите в брак и от длъжностното лице по гражданското състояние.

### **ФАМИЛНО ИМЕ НА СЪПРУЗИТЕ**

Чл. 11. При съставянето на акта за сключване на брак всеки от встъпващите в брак заявява дали запазва своето фамилно име или взема фамилното име на своя съпруг, или добавя фамилното име на съпруга си към своето. Като

фамилно име може да се вземе или добави името на другия съпруг, с което той е известен в обществото.

### **ВЪЗРАСТ ЗА ВСТЪПВАНЕ В БРАК**

Чл. 12. (1) Брак може да сключи лице, навършило осемнадесет години.

(2) По изключение, ако важни причини налагат това, брак може да сключи и лице, навършило шестнадесет години, с разрешение на председателя на районния съд по местожителството на лицето. Ако и двамата встъпващи в брак са непълнолетни и са от различни райони, разрешението се дава от председателя на районния съд по местожителството на единия от встъпващите в брак по техен избор. Председателят изслушва непълнолетния, неговите родители или неговия попечител. Мнението на родителите или на попечителя може да бъде дадено и в писмена форма с нотариално заверен подпис.

(3) Непълнолетният с встъпването в брак става дееспособен, но той може да се разпорежда с недвижим имот само с разрешение на районния съд по местоживеенето му.

### **ПРЕЧКИ ЗА СКЛЮЧВАНЕ НА БРАК**

Чл. 13. (1) Не може да сключи брак лице:

1. което е свързано с друг брак;
2. което е поставено под пълно запрещение или страда от душевна болест или слабоумие, които са основание за поставянето му под пълно запрещение;
3. което страда от болест, представляваща сериозна опасност за живота или здравето на поколението или на другия съпруг, освен ако болестта е опасна само за другия съпруг и той знае за нея.

(2) Не могат да сключват брак помежду си:

1. роднини по права линия;
2. братя и сестри, техните деца и други роднини по съребрена линия до четвърта степен включително;
3. лица, между които осиновяването създава отношения на роднини по права линия и на братя и сестри.

## **Глава трета. ОТНОШЕНИЯ МЕЖДУ СЪПРУЗИТЕ**

### **РАВЕНСТВО МЕЖДУ СЪПРУЗИТЕ**

Чл. 14. Съпрузите имат равни права и задължения в брака.

### **ВЗАИМНОСТ МЕЖДУ СЪПРУЗИТЕ**

Чл. 15. Отношенията между съпрузите се изграждат на основата на взаимно уважение, общи грижи за семейството, разбирателство и вярност.

### **СЪВМЕСТНО ЖИВЕЕНЕ НА СЪПРУЗИТЕ**

Чл. 16. Съпрузите живеят съвместно освен ако важни причини налагат да живеят разделено.

## **СВОБОДА ПРИ ИЗБОР НА ПРОФЕСИЯ**

Чл. 17. Всеки съпруг има свобода при избор на професия.

## **ГРИЖА ЗА СЕМЕЙСТВОТО**

Чл. 18. Съпрузите са длъжни чрез взаимно разбирателство и общи усилия и съобразно своите възможности, имущество и доходи да осигуряват благополучието на семейството и да се грижат за отглеждането, възпитаването и издръжката на децата.

## **СЪПРУЖЕСКА ИМУЩЕСТВЕНА ОБЩНОСТ**

Чл. 19. (1) Вещите и правата върху вещи, както и паричните влогове, придобити от съпрузите през време на брака в резултат на съвместен принос, принадлежат общо на двамата съпрузи независимо от това, на чие име са придобити.

(2) Съвместният принос на съпрузите може да се изрази във влягането на средства и труд, в грижи за децата и работа в домакинството.

(3) Съвместният принос се предполага до доказване на противното.

## **ЛИЧНО ИМУЩЕСТВО**

Чл. 20. (1) Вещите, правата върху вещи и паричните влогове, придобити преди брака, както и вещите, правата върху вещи и паричните влогове, придобити през време на брака по наследство и по дарение, принадлежат на съпруга, който ги е придобил. Лични са и вещите и правата върху вещи, придобити от единия съпруг по реда на Гражданския процесуален кодекс, когато се насочва принудително изпълнение за личен дълг на другия съпруг върху вещи и права върху вещи, които са съпругеска имуществена общност.

(2) Лични са движимите вещи, придобити от единия съпруг през време на брака, които му служат за обикновено лично ползуване или за упражняване на професия.

## **ПРЕОБРАЗУВАНЕ НА ЛИЧНО ИМУЩЕСТВО**

Чл. 21. (1) Лични са вещите, правата върху вещи и паричните влогове, придобити през време на брака изцяло с лично имущество по чл. 20, ал. 1 или с друго лично имущество, придобито преди брака.

(2) Когато вещите, правата върху вещи и паричните влогове са придобити отчасти с лично имущество по предходната алинея, лично притежание на съпруга е съответна част от придобитото, освен ако тази част е незначителна.

## **УПРАВЛЕНИЕ И РАЗПОРЕЖДАНЕ С ОБЩИ ИМУЩЕСТВА**

Чл. 22. (1) Съпрузите имат равни права на владение, ползуване, разпореждане и управление върху общите вещи и права върху вещи. Докато трае бракът, никой от съпрузите не може да се разпорежда с дела, който би получил от общото имущество при прекратяване на имуществената общност. Действия на управление относно общите вещи и права върху вещи може да извършва всеки от съпрузите.

(2) Разпореждането с общи движими и недвижими вещи и права върху тях се извършва съвместно от двамата съпрузи.

(3) Разпореждане с обща недвижима вещь или право върху такава вещь, извършено от единия съпруг, поражда действие за другия, ако в шестмесечен срок от узнаването той не го оспори по исков ред.

(4) Разпореждане с обща движима вещь чрез възмездна сделка, извършено от единия съпруг без участието на другия, няма сила за този съпруг, ако третото лице е знаело или според обстоятелствата е могло да знае, че липсва съгласието на другия съпруг. При безвъзмездно разпореждане с обща движима вещь се прилага предходната алинея.

(5) С влога се разпорежда съпругът, на чието име е открит. Когато действията на разпореждане застрашават интересите на семейството или на другия съпруг, по негово искане съдът може да постанови тези действия да се извършват по общо съгласие на двамата съпрузи.

### **РАЗПОРЕЖДАНЕ СЪС СЕМЕЙНОТО ЖИЛИЩЕ - ЛИЧНА СОБСТВЕНОСТ**

Чл. 23. Когато семейното жилище е лична собственост на единия съпруг, той може да се разпорежда с него само със съгласието на другия съпруг. Ако липсва съгласие, разпореждането може да се извърши с разрешение от районния съд само ако се установи, че не е във вреда на децата и семейството.

### **РАЗПОРЕЖДАНЕ С ЛИЧНО ИМУЩЕСТВО**

Чл. 24. Всеки от съпрузите може да се разпорежда с личното си имущество спрямо трети лица и спрямо другия съпруг.

### **РАЗХОДИ И ЗАДЪЛЖЕНИЯ ЗА СЕМЕЙСТВОТО**

Чл. 25. (1) Разходите за задоволяване на нужди на семейството се поемат от двамата съпрузи.

(2) За задължения, които единият или двамата съпрузи са поели за задоволяване нужди на семейството, те отговарят солидарно.

### **ПРЕКРАТЯВАНЕ НА ИМУЩЕСТВЕНАТА ОБЩНОСТ**

Чл. 26. (1) Имуществената общност се прекратява със смъртта на единия съпруг, при развод или при унищожаване на брака.

(2) Имуществената общност може да се прекрати по съдебен ред и през време на брака, ако важни причини налагат това.

(3) Принудителното изпълнение върху отделни вещи, които са съпругеска общност, за личен дълг на единия от съпрузите прекратява общността върху тези вещи.

### **ДЯЛОВЕ НА СЪПРУЗИТЕ**

Чл. 27. При прекратяване на имуществената общност дяловете на съпрузите са равни.

### **ОПРЕДЕЛЯНЕ ПО-ГОЛЯМ ДЯЛ НА СЪПРУГА**

Чл. 28. (1) При прекратяване на имуществената общност поради развод съдът може да определи по-голям дял от общото имущество на съпруга, на когото се предоставят за отглеждане и възпитаване ненавършилите пълнолетие деца, ако това създава за него особени затруднения.

(2) Съпругът, на когото са предоставени за отглеждане и възпитаване ненавършилите пълнолетие деца, получава извън дела си движимите вещи, които са предназначени за тяхното отглеждане и възпитаване.

(3) При прекратяване на общността поради развод или по реда на чл. 26, ал. 2 съдът може да определи по-голям дял от общото имущество на единия съпруг, ако приносът му в придобиването значително надхвърля приноса на другия съпруг.

### **ПОЛУЧАВАНЕ НА ДЯЛ ОТ ЛИЧНОТО ИМУЩЕСТВО**

Чл. 29. При развод всеки от съпрузите има право да получи част от стойността на вещите за упражняване на професия и от вземанията на другия съпруг, придобити през време на брака, ако са на значителна стойност и той е допринесъл за придобиването им с труда си, със средствата си или с работата си в домакинството. Този иск може да се предяви и преди развода, ако поведението на съпруга, който е придобил имуществото, поставя в опасност интересите на другия съпруг или на децата.

### **СРОК ЗА ПРЕДЯВЯВАНЕ НА ИСКОВЕТЕ**

Чл. 30. Исковете по чл. 28, ал. 3 и чл. 29 могат да се предявяват до изтичане на една година от прекратяването на брака или на имуществената общност, а по чл. 28, ал. 1 и 2 - от влизане в сила на решението за родителските права.

## **Глава четвърта. ПРОИЗХОД**

### **ПРОИЗХОД ОТ МАЙКАТА**

Чл. 31. (1) Произходът от майката се определя от раждането. Това важи и когато детето е заченато с генетичен материал от друга жена.

(2) Произходът от майката, установен с акт за раждане, може да бъде оспорен с иск, предявен от детето, от жената, посочена в акта като майка, от нейния съпруг, от жената, която претендира, че е майка на детето, и от мъжа, който претендира, че детето е родено от неговата съпруга.

(3) Като страна по делото се призовават и съпругът на майката, съпругът на другото лице, което оспорва произхода, и във всички случаи детето.

### **ПРОИЗХОД ОТ БАЩАТА**

Чл. 32. (1) Съпругът на майката се счита за баща на детето, родено през време на брака или преди изтичането на триста дни от неговото прекратяване.

(2) Ако детето е родено, преди да са изтекли триста дни от прекратяването на брака, но след като майката е встъпила в нов брак, за баща на детето се счита съпругът на майката от новия брак.

(3) В случай на обявено отсъствие на съпруга предположенията по ал. 1 и 2 не се прилагат, ако детето е родено след изтичането на триста дни от датата на последното известие за съпруга, а при обявена смърт - от датата на предполагаемата смърт.

### **ОСПОРВАНЕ НА БАЩИНСТВО**

Чл. 33. (1) Съпругът на майката може да оспори, че е баща на детето, като докаже, че то не е могло да бъде заченато от него. Този иск може да бъде предявен до изтичането на една година от узнаване на раждането.

(2) Майката може да оспори, че съпругът ѝ е баща на детето, като докаже, че то не е могло да бъде заченато от него. Този иск може да бъде предявен до изтичането на една година от раждането.

(3) В случая на чл. 32, ал. 2, ако оспорването от страна на втория съпруг бъде уважено, за баща на детето се счита първият съпруг, който може да предяви иск за оспорване на бащинството до изтичане на една година от узнаването на решението, но не по-късно от три години от влизането му в сила.

(4) Не се допуска оспорване на бащинство, когато майката с писмено съгласие на съпруга си, дадено пред управителя на съответното заведение, е оплодена изкуствено или е родила дете, заченато с генетичен материал от друга жена.

### **СТРАНИ ПО ИСКОВЕТЕ ЗА ОСПОРВАНЕ НА БАЩИНСТВО**

Чл. 34. При оспорване на бащинство като страни се призовават майката, детето и съпругът, а когато бащинството се оспорва от втория съпруг, призовава се като страна и първият съпруг.

### **ПРИПОЗНАВАНЕ**

Чл. 35. (Изм. - ДВ, бр. 63 от 2003 г.) Всеки родител може да припознае своето дете. Могат да бъдат припознати и заченати деца, както и починали деца, които са оставили низходящи.

### **ФОРМА НА ПРИПОЗНАВАНЕТО**

Чл. 36. (1) (Предишен текст на чл. 36 - ДВ, бр. 63 от 2003 г.) Припознаването се извършва лично с писмено заявление пред длъжностното лице по гражданското състояние или с декларация с нотариално заверен подпис, подадена до длъжностното лице по гражданското състояние. Заявлението може да се подаде и чрез управителя на заведението, в което се е родило детето.

(2) (Нова - ДВ, бр. 63 от 2003 г.) Длъжностното лице по гражданското състояние съобщава припознаването на другия родител, ако той е известен, на детето, ако то е пълнолетно, и на дирекция "Социално подпомагане" в 7-дневен срок от извършването му.

### **ОСПОРВАНЕ НА ПРИПОЗНАВАНЕТО ОТ ДРУГИЯ РОДИТЕЛ И ОТ ДЕТЕТО**

Чл. 37. (1) (Изм. - ДВ, бр. 63 от 2003 г.) Родителят или детето може да оспори припознаването с писмено заявление до длъжностното лице по

гражданското състояние в 3-месечен срок от съобщението. Ако припознаването не бъде оспорено, то се вписва в акта за раждане.

(2) Когато припознаването се оспори, припознаващият може в тримесечен срок от получаването на съобщението да предяви иск за установяване на произход.

(3) Ако при припознаването детето не е навършило пълнолетие, то може да го оспори до изтичането на три години от навършване на пълнолетието или от узнаване на припознаването, ако това узнаване е станало по-късно. Ако искът бъде уважен, припознаването се заличава със съответна бележка в акта за раждане.

### **ОСПОРВАНЕ НА ПРИПОЗНАВАНЕТО ОТ ТРЕТИ ЛИЦА**

Чл. 38. (Доп. - ДВ, бр. 63 от 2003 г.) Извън случаите по предходния член припознаването може да бъде оспорено от всяко лице, което има правен интерес, чрез иск, предявен в едногодишен срок от узнаването. Припознаването може да бъде оспорено и от Агенцията за социално подпомагане, както и от прокурора.

### **УНИЩОЖАВАНЕ НА ПРИПОЗНАВАНЕТО**

Чл. 39. Припозналият може да иска унищожаване на припознаването поради грешка или измама в едногодишен срок от припознаването, при заплашване - в едногодишен срок от прекратяване на заплашването, а при недееспособност - в едногодишен срок от придобиване на дееспособността.

### **ИСК ЗА УСТАНОВЯВАНЕ НА ПРОИЗХОД ОТ МАЙКАТА**

Чл. 40. Произходът от майката може да се търси с иск, предявен от детето, от майката или от бащата. Като ответник се призовава и съпругът на майката, който би се считал за баща на детето съгласно чл. 32.

### **ИСК ЗА УСТАНОВЯВАНЕ НА ПРОИЗХОД ОТ БАЩАТА**

Чл. 41. Произходът от бащата може да се търси с иск, предявен от детето до изтичане на три години от навършване на пълнолетието, и от майката - в тригодишен срок от раждането на детето. Когато искът е предявен от детето, призовава се и майката.

### **РОДИТЕЛСКИ ПРАВА ПРИ УСТАНОВЯВАНЕ НА ПРОИЗХОД ПО ИСКОВ РЕД**

Чл. 42. Когато съдът уважи исковите по чл. 40 и 41, той служебно постановява мерките за упражняване на родителските права и определя личните отношения между детето и родителите, както и неговата издръжка, като се прилага съответно чл. 106.

### **ПРЕЧКИ ЗА УСТАНОВЯВАНЕ НА ПРОИЗХОД**

Чл. 43. Иск за търсене произход не може да се предяви и припознаване не може да се извърши, докато не бъде оборен по исков ред наличният произход, установен с акт за раждане, с предположението по чл. 32 или с припознаване. Двата иска могат да бъдат съединени.

### **ИСКОВЕ ОТ И СРЕЩУ НАСЛЕДНИЦИТЕ**



Чл. 44. (1) Наследниците нямат право да предявяват исковете, предвидени в тази глава, но те могат да продължат делото по предявения от наследодателя им иск.

(2) Когато бащата или майката са починали, искът за установяване или оспорване на произход се предявява срещу техните наследници.

### **СРОКОВЕ**

Чл. 45. Сроковете по тази глава се прилагат служебно и не подлежат на спиране и прекъсване.

## **Глава пета. РОДСТВО**

### **РОДСТВО ПО ПРАВА И СЪРЕБРЕНА ЛИНИЯ**

Чл. 46. (1) Родство по права линия е връзката между две лица, от които едното произхожда пряко или непряко от другото.

(2) Родство по съребрена линия е връзката между две лица, които имат общ родоначалник, без едното да произхожда от другото.

### **СТЕПЕНИ НА РОДСТВО**

Чл. 47. (1) Между двама роднини по права линия има толкова степени, колкото са поколенията.

(2) Между двама роднини по съребрена линия има толкова степени, колкото са поколенията от единия от тях до общия родоначалник и от последния до другия роднина.

### **СВАТОВСТВО**

Чл. 48. (1) Роднините на единия съпруг са роднини по сватовство както на другия съпруг, така и на неговите роднини.

(2) В линията и степента, в които едно лице е роднина на единия съпруг, то е роднина по сватовство на другия съпруг.

(3) Степента на родството по сватовство между роднините на единия съпруг и роднините на другия съпруг се определя, като се съберат степените на родство между единия съпруг и неговите роднини и другия съпруг и неговите роднини.

(4) Съпругите на двама братя или съпрузите на две сестри са роднини по сватовство във втора степен.

(5) Родството по сватовство има правно значение само в предвидените от закона случаи.

## **Глава шеста. ОСИНОВЯВАНЕ**

### **ВЪЗРАСТ НА ОСИНОВЯВАНИЯ**

Чл. 49. Може да бъде осиновено само лице, което при подаване на молбата за осиновяване не е навършило осемнадесет години.

### **ОСИНОВЯВАЩ**

Чл. 50. Може да осиновява само дееспособно лице, което не е лишено от родителски права.

### **РАЗЛИКА ВЪВ ВЪЗРАСТТА**

Чл. 51. Осиновяващият трябва да е най-малко с петнадесет години по-възрастен от осиновявания. Разлика във възрастта не се изисква, когато съпруг осиновява рожденото дете на своя съпруг. Когато осиновяването се извършва едновременно или последователно от двама съпрузи и за единия от тях разликата във възрастта е налице, не се изисква такава разлика за другия съпруг.

### **ЗАБРАНА ЗА ОСИНОВЯВАНЕ МЕЖДУ РОДНИНИ**

Чл. 52. (1) Не се допуска осиновяване между роднини по права линия и между братя и сестри.

(2) Дядото и бабата или един от тях могат да осиновят свой внук само когато той е роден извън брак или когато са починали двамата или единият от родителите му. Съдът изслушва и другите дядо и баба на осиновявания.

(3) При искане за осиновяване на внук от дядото и бабата и по майчина, и по бащина линия съдът решава въпроса с оглед интересите на детето.

### **ЗАБРАНА ЗА ОСИНОВЯВАНЕ ОТ ДВЕ ЛИЦА**

Чл. 53. (1) Никой не може да бъде осиновен едновременно от две лица освен ако те са съпрузи.

(2) Никой не може да бъде осиновен втори път, докато не е прекратено съществуващото осиновяване. Тази забрана не се прилага по отношение на съпруга на осиновителя.

### **ПРЕДИМСТВО ПРИ РОДСТВЕНА ВРЪЗКА**

Чл. 53а. (Нов - ДВ, бр. 63 от 2003 г.) Близнаци се осиновяват заедно.

### **УСЛОВИЯ ЗА ПЪЛНО ОСИНОВЯВАНЕ**

Чл. 53б. (Нов - ДВ, бр. 63 от 2003 г.) (1) Пълно осиновяване се допуска само между осиновяващ и осиновяван, вписани в регистрите, определени в този кодекс.

(2) Алинея 1 не се прилага, когато съпруг осиновява рожденото дете на своя съпруг и при осиновяване на внук от дядо и баба или от единия от тях.

### **РЕГИСТЪР НА ДЕЦА ЗА ПЪЛНО ОСИНОВЯВАНЕ**

Чл. 53в. (Нов - ДВ, бр. 63 от 2003 г.) (1) Регионалните дирекции за социално подпомагане водят регистри на децата, които могат да бъдат осиновени при условията на пълно осиновяване.

(2) Регистърът съдържа информация за:

1. личните данни на детето;

2. здравословното състояние и проведените медицински изследвания на детето, както и за специалните му нужди;

3. наличието или липсата на съгласие за пълно осиновяване, дадено от родителите;

4. личните данни на родителите и другите членове на семейството, както и данни за здравословното им състояние;

5. контактите на детето с родителите и другите членове на семейството;

6. специализираните институции, приемните семейства или другите лица, при които е било настанено детето или които са полагали грижи за него;

7. причините за извършеното настаняване;

8. други важни обстоятелства от значение за осиновяването.

(3) Условието и редът за водене и съхраняване на регистъра се определят с наредба на министъра на правосъдието и министъра на труда и социалната политика.

### **ВПИСВАНЕ В РЕГИСТЪРА**

Чл. 53г. (Нов - ДВ, бр. 63 от 2003 г.) (1) За дете, настанено в специализирана институция с дадено съгласие от родителите му за пълно осиновяване или чиито родители са неизвестни, ръководителят на специализираната институция в 3-дневен срок от настаняването му уведомява писмено съответната регионална дирекция за социално подпомагане за вписването му в регистъра.

(2) За дете, настанено в приемно семейство или при други лица с дадено съгласие от родителите му за пълно осиновяване или чиито родители са неизвестни, директорът на дирекция "Социално подпомагане" по постоянния адрес на детето уведомява писмено в 3-дневен срок от настаняването съответната регионална дирекция за социално подпомагане за вписването му в регистъра.

(3) Извън случаите по ал. 1 дете, отглеждано в специализирана институция, което не е потърсено шест месеца след изтичането на срока, за който е настанено, може да бъде вписано в регистъра с решение на районния съд по местонахождението на специализираната институция. Ръководителят на специализираната институция уведомява писмено в 3-дневен срок за това съответната регионална дирекция за социално подпомагане или съответния районен прокурор.

(4) Извън случаите по ал. 1 - 3 дете, чиито родители са неизвестни, починали или лишени от родителски права, може да бъде вписано в регистъра с решение на районния съд по постоянния адрес на детето. Настойникът, съответно попечителят, уведомява писмено за това съответната регионална дирекция за социално подпомагане или съответния районен прокурор.

(5) Дете, което не е настанено в специализирана институция, в приемно семейство или при други лица, може да бъде осиновено при условията на пълно осиновяване, след като по искане на родителите бъде вписано в регистъра с решение на районния съд по постоянния адрес на детето. Молбата се подава чрез регионалната дирекция за социално подпомагане по постоянния адрес на детето. Към молбата се прилага писмено съгласие за осиновяване.

(6) Уведомленията по ал. 1-4 и молбата по ал. 5 съдържат информацията, посочена в чл. 53в, ал. 2.

(7) В случаите по ал. 1-5 уведомлението, съответно сезирането на съда, може да се извършва и от прокурора.

### **ПРОИЗВОДСТВО ПРЕД СЪДА ЗА ВПИСВАНЕ В РЕГИСТЪРА**

Чл. 53д. (Нов - ДВ, бр. 63 от 2003 г.) (1) Производството пред съда започва по предложение на директора на регионалната дирекция за социално подпомагане или по искане на прокурора, направени в 14-дневен срок от уведомлението, както и по молба на родителите на детето.

(2) Предложението, искането и молбата по ал. 1 съдържат информацията, посочена в чл. 53в, ал. 2.

(3) В производството по ал. 1 участват прокурорът, родителите, съответно настойникът или попечителят, детето, ако е навършило 14 години, както и представител на регионалната дирекция за социално подпомагане.

(4) Решението може да бъде обжалвано от лицата по ал. 3 пред окръжния съд. Решението на окръжния съд е окончателно.

### **ОТБЕЛЯЗВАНИЯ И ЗАЛИЧАВАНИЯ В РЕГИСТЪРА**

Чл. 53е. (Нов - ДВ, бр. 63 от 2003 г.) (1) При изменение на обстоятелствата се извършва отбелязване в регистъра.

(2) Заличаване в регистъра се извършва при:

1. допуснато осиновяване;
2. навършване на пълнолетие;
3. установяване на произхода на детето;
4. оттегляне на предварително даденото от родителите съгласие за осиновяване;
5. възстановяване на родителските права;
6. смърт на детето.

(3) Отбелязването и заличаването се извършват със заповед на директора на регионалната дирекция за социално подпомагане при спазване изискванията на чл. 53в.

### **СЪГЛАСИЕ ЗА ОСИНОВЯВАНЕ**

Чл. 54. (1) За осиновяването е необходимо съгласието на:

1. осиновяващия;
2. родителите на осиновявания;
3. съпрузите на осиновяващия и на осиновявания;
4. осиновявания, ако е навършил четиринадесет години.

(2) (Нова - ДВ, бр. 63 от 2003 г.) Съгласието на майката по ал. 1, т. 2 може да бъде дадено най-рано четиринадесет дни след раждането.

(3) (Предишна ал. 2, изм. - ДВ, бр. 63 от 2003 г.) Родителите на осиновявания дават съгласие и в случаите, когато са непълнолетни.

(4) (Предишна ал. 3, изм. - ДВ, бр. 63 от 2003 г.) Съгласието на лицата по ал. 1, т. 2 и 3 не се изисква, ако те са малолетни, поставени под запрещение или ако постоянният им адрес е неизвестен.

(5) (Нова - ДВ, бр. 63 от 2003 г.) Дирекция "Социално подпомагане" разяснява на лицата по ал. 1 последиците от допускането на осиновяването преди даване на съгласие от тях.

(6) (Нова - ДВ, бр. 63 от 2003 г.) Лицата по ал. 1 представят писмена декларация с нотариално заверен подпис, че даденото от тях съгласие не е обвързано с материална облага.

### **МНЕНИЕ ЗА ОСИНОВЯВАНЕ**

Чл. 55. (Изм. - ДВ, бр. 63 от 2003 г.) (1) Осиновяваният се изслушва от съда при условията и по реда на чл. 15 от Закона за закрила на детето.

(2) Мнение за осиновяването дават:

1. настойникът или попечителят;
2. родителите, ако са малолетни, поставени под ограничено запрещение или лишени от родителски права;
3. съпрузите, ако са поставени под ограничено запрещение.

### **ФОРМА НА СЪГЛАСИЕТО И НА МНЕНИЕТО**

Чл. 56. (1) Съгласието на осиновявания трябва да бъде дадено лично пред съда.

(2) Съгласието на осиновяващия, на родителите на осиновявания и на съпрузите на осиновяващия и осиновявания, както и мнението на родителите и съпрузите, поставени под ограничено запрещение или лишени от родителски права, и на настойника или попечителя могат да бъдат дадени пред съда лично или писмено с нотариално заверен подпис или чрез особен пълномощник. Съдът може да призове и изслуша лично някои от тези лица, когато намери това за необходимо.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 63 от 2003 г.) Писменото съгласие в случаите на пълно осиновяване се дава във форма по образец, утвърден от министъра на правосъдието.

### **ОТТЕГЛЯНЕ НА ПРЕДВАРИТЕЛНО ДАДЕНОТО СЪГЛАСИЕ**

Чл. 56а. (Нов - ДВ, бр. 63 от 2003 г.) Родителят може да оттегли пред дирекция "Социално подпомагане" предварително даденото си съгласие за пълно осиновяване писмено с нотариално заверен подпис до започване на производството по осиновяване пред съда. За оттеглянето се прилагат съответно изискванията на чл. 54, ал. 6 и чл. 56, ал. 3.

### **ОСИНОВЯВАНЕ БЕЗ СЪГЛАСИЕ НА РОДИТЕЛЯ**

Чл. 57. (1) (Изм. - ДВ, бр. 63 от 2003 г.) По изключение осиновяване се допуска и когато родителят не е съгласен, ако той трайно не полага грижи за детето и не дава издръжка или го отглежда и възпитава по вреден за развитието му начин.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 63 от 2003 г.) Осиновяване без съгласие на родителя се допуска и когато той е оставил детето за отглеждане в специализирана институция и не го е потърсил в шестмесечен срок от деня, когато е трябвало да го вземе.

(3) В случаите по предходните алинеи родителят се призовава, за да бъде изслушан от съда.

## **РАЗРЕШЕНИЕ ЗА ВПИСВАНЕ В РЕГИСТЪРА НА ОСИНОВЯВАЩИ ЗА ПЪЛНО ОСИНОВЯВАНЕ**

Чл. 57а. (Нов - ДВ, бр. 63 от 2003 г.) (1) Лице, което желае да осинови дете при условията на пълно осиновяване, подава писмено заявление до дирекция "Социално подпомагане" по постоянния си адрес за получаване на разрешение за вписване в регистъра.

(2) Дирекция "Социално подпомагане" извършва социално проучване на лицето по ал. 1 за годността му да осинови дете.

(3) Проучването се извършва в срок до три месеца от подаване на заявлението и съдържа информация за:

1. личните данни на осиновяващия;
2. здравословното състояние на осиновяващия;
3. семейството на осиновяващия;
4. личните данни на членовете на семейството му, както и данни за здравословното им състояние;
5. икономическото и социалното положение на осиновяващия;
6. мотивите за осиновяването;
7. други обстоятелства от значение за осиновяването.

(4) За резултатите от проучването се изготвя доклад, въз основа на който директорът на дирекция "Социално подпомагане" в 7-дневен срок от представянето му издава разрешение на лицето по ал. 1.

(5) Отказът за издаване на разрешение може да се обжалва при условията и по реда на Закона за административното производство.

(6) Разрешението се издава за срок две години. При промяна на обстоятелства от значение за издаване на разрешението лицето, което желае да осинови дете, е длъжно да информира дирекция "Социално подпомагане". Ако промяната е от съществено значение, се извършва ново социално проучване и разрешението може да се прекрати по преценка на органа по ал. 4.

(7) Условията и редът за извършване на социалното проучване, както и условията и редът за издаване и прекратяване на разрешението за вписване в регистъра се уреждат с наредбата по чл. 53в, ал. 3.

## **РЕГИСТЪР НА ОСИНОВЯВАЩИ ЗА ПЪЛНО ОСИНОВЯВАНЕ**

Чл. 57б. (Нов - ДВ, бр. 63 от 2003 г.) (1) Регионалните дирекции за социално подпомагане водят регистри на лицата, които желаят да осиновят дете при условията на пълно осиновяване.

(2) Лице, получило разрешение от дирекция "Социално подпомагане", служебно се вписва в регистъра на съответната регионална дирекция за социално подпомагане, а по негово искане - и в регистрите на други регионални дирекции.

(3) В регистъра се вписват номерът и датата на издаденото разрешение, както и информацията по чл. 57а, ал. 3.

(4) Условията и редът за водене и съхраняване на регистрите по ал. 1 се определят с наредбата по чл. 53в, ал. 3.

## **СЪВЕТ ПО ОСИНОВЯВАНЕ**

Чл. 57в. (Нов - ДВ, бр. 63 от 2003 г.) (1) Към всяка регионална дирекция за социално подпомагане се създава Съвет по осиновяване.

(2) Съветът по осиновяване се състои от председател - директорът на съответната регионална дирекция за социално подпомагане, и членове - ръководителят на съответната специализирана институция, юрист, определен от областния управител, лекар, определен от териториалния орган по здравеопазване, педагог, определен от регионалния инспекторат по образование, и психолог, определен от дирекция "Социално подпомагане" по постоянния адрес на детето.

(3) Съветът по осиновяване определя за всяко дете от регистъра в регионалната дирекция за социално подпомагане подходящ осиновяващ съобразно поредността на вписването му в регистъра, неговите качества, дали не е бил определян за подходящ осиновяващ на друго дете и не е подал в срок молба за осиновяване, както и другите обстоятелства от значение за осиновяването.

(4) Регионалната дирекция за социално подпомагане писмено уведомява определеното по ал. 3 лице за детето и неговите данни, както и за условията, при които може да осъществи личен контакт с него със съдействието на съответната дирекция "Социално подпомагане" по постоянния адрес на детето.

(5) Регионалната дирекция за социално подпомагане уведомява писмено съответната специализирана институция, приемно семейство или лицата, които се грижат за детето, както и дирекцията "Социално подпомагане" за необходимостта от подпомагане на осиновяващия при осъществяване на личния контакт.

(6) В срок един месец от получаване на уведомлението осиновяващият, който желае да осинови детето, подава молба за осиновяване пред съда чрез регионалната дирекция за социално подпомагане.

(7) Регионалната дирекция за социално подпомагане изпраща на съда молбата за осиновяване заедно с цялата преписка в тридневен срок от получаването ѝ и уведомява за това регионалните дирекции, в чиито регистри е вписан осиновяващият.

(8) В случай че определеното лице откаже предложението или не подаде молба за осиновяване в срока по ал. 6, Съветът по осиновяване в 14-дневен срок определя друг подходящ осиновяващ за детето. Отказът или неподаването на молба се отбелязва в регистрите, в които е вписан осиновяващият.

(9) Ако в шестмесечен срок от вписването на детето в регистъра са определени поне трима осиновяващи и нито един от тях не е подал молба за осиновяването му или за него не е определен подходящ осиновяващ, и детето отговаря на изискването по чл. 136, ал. 2, съветът уведомява Съвета по международни осиновявания при Министерството на правосъдието за определяне на подходящ осиновяващ чужденец. Това обстоятелство се отбелязва в регистъра на децата за пълно осиновяване.

(10) Министърът на правосъдието, министърът на здравеопазването, министърът на образованието и науката и министърът на труда и социалната политика издават правилник за дейността на съвета по ал. 1.

## **ОТБЕЛЯЗВАНИЯ И ЗАЛИЧАВАНИЯ В РЕГИСТЪРА**

Чл. 57г. (Нов - ДВ, бр. 63 от 2003 г.) (1) При изменение на обстоятелствата, вписани в регистъра, осиновяващият е длъжен да уведоми регионалната дирекция за социално подпомагане.

(2) В случаите по ал. 1 или служебно, регионалната дирекция за социално подпомагане може да поиска ново социално проучване.

(3) При изменение на вписаните обстоятелства се извършва отбелязване в регистъра.

(4) Заличаване в регистъра се извършва по искане на осиновяващия, както и когато е отпаднала годността му за осиновяване.

(5) Отбелязването и заличаването се извършват по реда на чл. 57б.

### **ПОДСЪДНОСТ**

Чл. 58. (Изм. - ДВ, бр. 63 от 2003 г.) Молбата за осиновяване се разглежда от окръжния съд по местонахождението на регионалната дирекция за социално подпомагане, в чийто регистър е вписано детето, в 14-дневен срок от постъпването ѝ.

### **РЕШЕНИЕ ПО ИСКАНЕТО ЗА ОСИНОВЯВАНЕ**

Чл. 59. (1) (Изм. - ДВ, бр. 63 от 2003 г.) Окръжният съд разглежда молбата за осиновяване в съдебно заседание при закрити врати и се произнася с решение, след като изслуша заключението на прокурора. Решението се обявява в съдебно заседание и след влизането му в сила се изпраща служебно на общината по постоянния адрес на осиновителите, а когато са чужденци - на Столична община.

(2) Осиноряването се допуска само ако е в интерес на осиновявания.

### **ОБЖАЛВАНЕ НА РЕШЕНИЕТО**

Чл. 60. (Изм. - ДВ, бр. 63 от 2003 г.) (1) Решението по чл. 59, ал. 1 може да се обжалва от прокурора и от лицата по чл. 54, ал. 1, т. 1, 2 и 4 пред апелативния съд в 7-дневен срок от обявяване на решението в съдебно заседание.

(2) В 14-дневен срок от постъпване на жалбата съдът в съдебно заседание при закрити врати се произнася с решение, което е окончателно.

### **ПЪЛНО ОСИНОВЯВАНЕ**

Чл. 61. (1) (Изм. - ДВ, бр. 63 от 2003 г.) Осиноряването е задължително пълно, когато осиновяваният е:

1. дете на неизвестни родители;

2. оставен в специализирана институция с предварително дадено съгласие от родителите за пълно осиновяване;

3. оставен в специализирана институция и не е потърсен в шестмесечен срок от датата, на която е трябвало да бъде взето.

(2) (Нова - ДВ, бр. 63 от 2003 г.) В случаите по ал. 1 между осинорявания и неговите низходящи, от една страна, и осинорявателя и неговите роднини - от друга, възникват права и задължения като между роднини по произход, а правата и задълженията между осинорявания и неговите низходящи с роднините им по произход се прекратяват. Същите последици настъпват и когато лицата по чл. 54,



ал. 1 дадат съгласие за това, без пълното осиновяване да е задължително. Пречките за сключване на брак поради родство по чл. 13, ал. 2, т. 1 и 2 не отпадат.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 11 от 1992 г., предишна ал. 2, изм. - ДВ, бр. 63 от 2003 г.) Съдът постановява да се състави нов акт за раждане, в който осиновителят се вписва като родител. Актът се съставя от длъжностното лице по гражданското състояние в общината, кметството или района по постоянния адрес на осиновителя.

### **НЕПЪЛНО ОСИНОВЯВАНЕ**

Чл. 62. Извън случаите по предходния член осиновяването е непълно и от него възникват права и задължения като между роднини по произход само между осиновения и неговите низходящи, от една страна, и осиновителя, от друга, а правата и задълженията между осиновения и неговите низходящи с роднините им по произход се запазват. При това осиновяване родителските права и задължения преминават върху осиновителя, а рождените родители не наследяват осиновения.

### **ОСИНОВЯВАНЕ ОТ СЪПРУГ НА РОДИТЕЛ**

Чл. 63. При осиновяване по чл. 61 и 62 на дете от съпруг на родител правата и задълженията между този родител и неговите роднини, от една страна, и осиновения и неговите низходящи, от друга, се запазват.

### **СЪДЕЙСТВИЕ И НАБЛЮДЕНИЕ СЛЕД ОСИНОВЯВАНЕТО**

Чл. 63а. (Нов - ДВ, бр. 63 от 2003 г.) (1) Дирекция "Социално подпомагане" по настоящия адрес на осиновителя в срок до две години от допускане на осиновяването наблюдава отглеждането на детето и спазването на неговите права и законни интереси.

(2) За наблюдението се изготвят годишни доклади, които се предоставят на регионалната дирекция за социално подпомагане.

### **ПРЕКРАТЯВАНЕ НА ОСИНОВЯВАНЕТО**

Чл. 64. (1) Осиноряването се прекратява от съда:

1. (изм. - ДВ, бр. 63 от 2003 г.) при унищожаване поради нарушение на чл. 49, чл. 50, чл. 51, чл. 52, ал. 1 и 2, чл. 53, чл. 53г, алинеи 1 до 5, чл. 54, ал. 1, точки 1, 2 и 4 и алинеи 2, 3 и 5;

2. (доп. - ДВ, бр. 63 от 2003 г.) по взаимно съгласие на осиновителя и осиновения, когато двамата са дееспособни в случаите на непълно осиновяване;

3. при тежко провинение от едната страна или при наличие на други обстоятелства, които дълбоко разстройват отношенията между осиновителя и осиновения.

(2) Иск за унищожаване на осиновяването поради нарушение на чл. 54, ал. 1, точки 1, 2 и 4 може да се предяви в едногодишен срок, който тече за осиновителя и родителите на осиновения от узнаването, а за осиновения - от навършване на пълнолетие.

(3) (Доп. - ДВ, бр. 63 от 2003 г.) Извън случаите на предходната алинея прекратяване на осиновяването по ал. 1, точка 1 могат да поискат осиновителят, осиновеният и родителите на осиновения, а по ал. 1, точка 3 - осиновителят и

осиновеният. Ако е засегнат обществен интерес, прекратяване на осиновяването може да поиска и прокурорът. В случаите на международно осиновяване прекратяване на осиновяването може да поиска и министърът на правосъдието.

(4) Участието на прокурор по делата за прекратяване на осиновяването по ал. 1, точки 1 и 3 е задължително.

### **ПРЕКРАТЯВАНЕ НА ОСИНОВЯВАНЕТО ПРИ СМЪРТ НА ОСИНОВИТЕЛЯ**

Чл. 65. (1) При осиновяване по чл. 61 съдът може да прекрати осиновяването по искане на осиновения, на неговите родители, на настойника, на попечителя или на прокурора, ако единственият или двамата осиновители са починали и това се налага от интересите на осиновения.

(2) При осиновяване по чл. 62, ако единственият или двамата осиновители починат, осиновяването се счита за прекратено, но осиновеният наследява осиновителя.

### **ПРОДЪЛЖАВАНЕ НА ДЕЛОТО ЗА ПРЕКРАТЯВАНЕ НА ОСИНОВИТЕЛЯ**

Чл. 66. Когато смъртта на осиновителя или на осиновения настъпи в течение на процеса за прекратяване на осиновяването по чл. 64, ал. 1, точки 1 и 3, делото може да бъде продължено от наследниците или от прокурора. Ако съдът уважи иска, виновният преживял осиновител или осиновен не наследява починалия.

### **ДЕЙСТВИЕ НА ПРЕКРАТЯВАНЕТО**

Чл. 67. Действието на осиновяването престава с прекратяването му.

### **ЗАЩИТА НА ДАННИТЕ**

Чл. 67а. (Нов - ДВ, бр. 63 от 2003 г.) (1) Агенцията за социално подпомагане и Министерство на правосъдието предприемат необходимите организационни и технически мерки за защита на личните данни във водените от тях регистри, съобразно изискванията на Закона за защита на личните данни и Закона за защита на класифицираната информация, и да допускат до работа с такива данни само лица, подписали декларация за опазване на тайната.

(2) Длъжностните лица пазят в тайна данните за децата и осиновяващите, които са им станали известни при и по повод изпълнението на задълженията им.

### **ПРАВО НА ИНФОРМАЦИЯ**

Чл. 67б. (Нов - ДВ, бр. 63 от 2003 г.) (1) Осиновителите или навършилият пълнолетие осиновен, могат да поискат от окръжния съд, постановил решението за допускане на осиновяването, да им бъде предоставена информация за произхода на осиновения, когато важни обстоятелства налагат това. Окръжният съд в съдебно заседание при закрити врати, след като изслуша рождените родители на осиновения и заключението на прокурора, се произнася с решение.

(2) Решението на окръжния съд може да се обжалва по общия ред от лицата по ал. 1.

### **ЗАБРАНА ЗА ИЗВЪРШВАНЕ НА ТЪРГОВСКА ДЕЙНОСТ**

Чл. 67в. (Нов - ДВ, бр. 63 от 2003 г.) Забранява се извършването на търговска дейност във връзка с осиновяването.

## **Глава седма. ОТНОШЕНИЯ МЕЖДУ РОДИТЕЛИ И ДЕЦА**

### **ГРИЖИ НА РОДИТЕЛИТЕ ЗА ДЕЦАТА**

Чл. 68. (1) Родителите са длъжни да се грижат за децата си и да ги подготвят за обществено полезна дейност.

(2) Вторият баща и втората майка са длъжни да съдействуват на родителя при изпълнението на тези задължения.

### **ЗАДЪЛЖЕНИЯ НА ДЕЦАТА КЪМ РОДИТЕЛИТЕ**

Чл. 69. (1) Децата са длъжни да уважават своите родители и да им помагат. Същото задължение имат децата към втория си баща и втората си майка.

(2) Пълнолетните деца са длъжни да се грижат за своите възрастни, нетрудоспособни или болни родители.

### **ОТНОШЕНИЯ МЕЖДУ ВНУЦИ И ДЯДО И БАБА**

Чл. 70. (1) Внуците са длъжни да уважават своите баба и дядо и да им помагат.

(2) Дядото и бабата имат право на лични отношения с ненавършилите пълнолетие внуци. Ако се пречи на поддържането на личните отношения, районният съд по местожителството на внуците по искане на дядото и бабата определя мерки за лични отношения с тях освен ако това не е в интерес на децата.

### **МЕСТОЖИВЕЕНЕ НА ДЕЦАТА**

Чл. 71. (1) Ненавършилите пълнолетие деца са длъжни да живеят при родителите си освен ако важни причини налагат да живеят другаде. При отклонение от това задължение по искане на родителите районният съд по местоживеенето им, след като изслуша детето, ако е навършило десет години, издава заповед за връщането му при родителите. Тази заповед може да се обжалва пред председателя на окръжния съд, но обжалването не спира изпълнението. Заповедта се изпълнява по административен ред.

(2) Когато родителите не живеят заедно и не могат да постигнат съгласие при кого от тях да живеят децата им, спорът се решава от районния съд по местопребиваването на децата, след като бъдат изслушани, ако са навършили десет години. Решението може да се обжалва по общия ред.

### **УПРАЖНЯВАНЕ НА РОДИТЕЛСКИТЕ ПРАВА И ЗАДЪЛЖЕНИЯ**

Чл. 72. Родителските права и задължения се упражняват от двамата родители заедно и поотделно. При разногласие между тях спорът се решава от

районния съд след изслушване на родителите и ако е необходимо, на детето. Решението може да се обжалва по общия ред.

### **ПРЕДСТАВИТЕЛСТВО И ПОПЕЧИТЕЛСКО СЪДЕЙСТВИЕ**

Чл. 73. (1) Всеки от родителите може сам да представлява малолетните си деца и да дава съгласие за правните действия на непълнолетните си деца само в техен интерес.

(2) Отчуждаването на недвижими и движими вещи с изключение на плодовете и вещите, които подлежат на бързо разваляне, обременяването им с тежести и изобщо извършването на действия на разпореждане, които се отнасят до имущества на ненавършили пълнолетие деца, се допуска с разрешение от районния съд по местоживеенето само при нужда или очевидна тяхна полза.

(3) Дарение, отказ от права, даване на заем и обезпечаване на чужди задължения чрез залог, ипотека или поръчителство от ненавършили пълнолетие деца са нищожни. Това не се отнася за сделките на встъпилия в брак непълнолетен, за които важи само ограничението по чл. 12, ал. 3.

### **ОГРАНИЧАВАНЕ НА РОДИТЕЛСКИТЕ ПРАВА**

Чл. 74. (1) Когато поведението на родителя представлява опасност за личността, възпитанието, здравето или имуществото на детето, районният съд служебно или по искане на другия родител или на прокурора взема съответни мерки в интерес на детето, като при нужда го настанява в подходящо място.

(2) Такива мерки се вземат и когато родителят поради продължителна физическа или душевна болест или поради продължително отсъствие или други обективни причини не е в състояние да упражнява родителските си права.

### **ЛИШАВАНЕ ОТ РОДИТЕЛСКИ ПРАВА**

Чл. 75. (1) Родителят може да бъде лишен от родителски права:

1. при особено тежки случаи по предходния член;
2. когато без основателна причина трайно не полага грижи за детето и не дава издръжка;

3. (изм. - ДВ, бр. 63 от 2003 г.) когато е оставил детето за отглеждане в специализирана институция и не го е потърсил в 6-месечен срок от деня, в който е трябвало да го вземе.

(2) Производството за лишаване от родителски права се образува служебно от районния съд или по искане на другия родител или на прокурора. Делото се разглежда по исков ред с участие на съдебни заседатели.

(3) По делото задължително се изслушват прокурорът и родителят, чието лишаване от права се иска, освен ако той не се яви без уважителни причини.

### **МЕРКИ ОТНОСНО ЛИЧНИТЕ ОТНОШЕНИЯ**

Чл. 76. Във всички случаи на ограничаване или лишаване от родителски права съдът определя и мерките относно личните отношения между родителите и децата.

## **ПРОМЯНА НА МЕРКИТЕ И ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ НА РОДИТЕЛСКИТЕ ПРАВА**

Чл. 77. (1) При изменение на обстоятелствата съдът може да измени мерките по чл. 74, 75 и 76.

(2) Родителят може да поиска от съда да възстанови родителските му права, ако е отпаднало основанието, поради което е бил лишен от тях.

### **ВПИСВАНЕ**

Чл. 78. (Изм. - ДВ, бр. 11 от 1992 г., изм. - ДВ, бр. 63 от 2003 г.) В случаите на чл. 75 и 77 съдът съобщава служебно на общината по местожителството на родителя за съответно вписване на лишаването от родителски права или на последвалото им възстановяване.

## **Глава осма. ИЗДРЪЖКА**

### **ПРАВО НА ИЗДРЪЖКА**

Чл. 79. Право на издръжка има само лице, което е нетрудоспособно и не може да се издържа от имуществото си.

### **РЕД НА ЛИЦАТА, КОИТО ДЪЛЖАТ ИЗДРЪЖКА**

Чл. 80. (1) Лицето, което има право на издръжка, може да я търси в следния ред:

1. от съпруг или бивш съпруг;
2. от деца;
3. от родители;
4. от внуци и правнуци;
5. от братя и сестри;
6. от дядо и баба и от възходящи от по-горна степен.

(2) Ако лицата от предходен ред нямат възможност да дават издръжка, дължат издръжка лицата от следващия ред.

(3) Когато няколко лица от един и същи ред дължат издръжка, задълженията между тях се разпределят съобразно възможностите им. Ако издръжката е давана от едно от тях, то може да търси от останалите това, което те са били длъжни да дават, заедно с лихвата.

### **РЕД НА ЛИЦАТА, КОИТО ИМАТ ПРАВО НА ИЗДРЪЖКА**

Чл. 81. Задълженият към няколко лица с право на издръжка е длъжен да я дава в следния ред:

1. на деца, съпруг или бивш съпруг;
2. на родители;
3. на внуци и правнуци;
4. на братя и сестри;
5. на дядо и баба и на възходящи от по-горна степен.

### **ИЗДРЪЖКА НА ДЕЦА ОТ РОДИТЕЛИ**

Чл. 82. (Изм. - ДВ, бр. 11 от 1992 г.) (1) Родителите дължат издръжка на своите ненавършили пълнолетие деца независимо дали са трудоспособни и дали могат да се издържат от имуществото си.

(2) Родителите дължат издръжка и на своите навършили пълнолетие деца, ако последните не могат да се издържат от доходите си или от използване на имуществото си, когато учат редовно в средни, полувисши и висши учебни заведения за предвидения срок на обучение, до навършване на 20-годишна възраст при обучение в средно и на 25-годишна възраст при обучение в полувисше или висше учебно заведение.

(3) Издръжката по предходната алинея се дължи, ако тя не съставлява особени затруднения за родителите.

### **ИЗДРЪЖКА НА БИВШ СЪПРУГ**

Чл. 83. (1) Право на издръжка има само невиновният за развода съпруг.

(2) Издръжката се дължи най-много до три години от прекратяването на брака, ако страните не са уговорили по-голям срок. Съдът може да продължи тези срокове, ако получаващият издръжката бивш съпруг е в особено тежко състояние, а другият може да я дава без особени затруднения.

(3) Правото на издръжка на бившия съпруг се прекратява, когато той встъпи в брак.

### **РАЗМЕР НА ИЗДРЪЖКАТА**

Чл. 84. Размерът на издръжката се определя според нуждите на лицето, което има право на издръжка, и възможностите на лицето, което я дължи.

### **РАЗМЕР НА ИЗДРЪЖКАТА НА НЕНАВЪРШИЛИ ПЪЛНОЛЕНИЕ ДЕЦА**

Чл. 85. (1) Размерът на издръжката, която родителят дължи на ненавършилите пълнолетие деца, се определя в зависимост от нуждите на децата и от възможностите на родителя в граници, установени от Министерския съвет.

(2) Съдът може да определи издръжка под установения минимален размер, когато:

1. детето се намира на държавна издръжка;
2. други важни обстоятелства налагат това.

(3) Съдът може да определи издръжка над установения максимален размер, когато трябва да бъдат задоволени изключителни нужди на детето и родителят може да я дава без особени затруднения.

### **ИЗМЕНЕНИЕ И ПРЕКРАТЯВАНЕ НА ИЗДРЪЖКАТА**

Чл. 86. При изменение на обстоятелствата присъдената издръжка може да бъде изменена или прекратена.

### **ИЗДРЪЖКА ЗА МИНАЛО ВРЕМЕ**

Чл. 87. Издръжка за минало време може да се търси най-много за една година преди завеждане на иска.

## **ОТКАЗ ОТ ИЗДРЪЖКА**

Чл. 88. Отказът от издръжка за бъдещо време е нищожен.

## **ПЛАЩАНЕ НА ПАРИЧНАТА ИЗДРЪЖКА**

Чл. 89. (Изм. - ДВ, бр. 11 от 1992 г.) Паричната издръжка се изплаща ежемесечно. При забава се дължи законна лихва.

## **ЗАБРАНА ЗА ПРИХВАЩАНЕ**

Чл. 90. Не се допуска прихващане на вземане със задължение за издръжка.

## **ИЗГУБВАНЕ НА ПРАВОТО НА ИЗДРЪЖКА**

Чл. 91. (1) Не може да търси издръжка лице, което се е провинило тежко срещу онзи, който дължи издръжката, срещу негов съпруг, низходящ или възходящ.

(2) Предходната разпоредба не се прилага за издръжка на деца до навършване на шестнадесетгодишна възраст.

(3) Лишеният от родителски права не се освобождава от задължението да издържа децата си. Лишеният от родителски права поради виновно поведение не може да иска издръжка от децата си.

## **ИЗПЛАЩАНЕ НА ПРИСЪДЕНА ИЗДРЪЖКА ОТ ДЪРЖАВАТА**

Чл. 92. Когато задълженото лице не дава присъдената издръжка, тя се плаща от държавата за негова сметка при условия и по ред, определени с наредба, издадена от Министерския съвет.

## **ПОЕМАНЕ НА ИЗДРЪЖКАТА ОТ ДЪРЖАВАТА**

Чл. 93. Държавата по реда на общественото подпомагане поема грижата за нуждаещия се, когато няма задължени лица по чл. 80 или те нямат възможност да дават издръжка.

## **Глава девета.**

## **ПРЕКРАТЯВАНЕ НА БРАКА**

### **ОСНОВАНИЯ**

Чл. 94. Бракът се прекратява:

1. със смъртта на единия от съпрузите;
2. с унищожаването на брака;
3. с развод.

### **ПРЕКРАТЯВАНЕ НА БРАКА ПРИ ОБЯВЕНА СМЪРТ**

Чл. 95. (1) Когато смъртта на някой от съпрузите е обявена от съда, бракът се прекратява с влизане на решението в сила.

(2) Ако се окаже, че обявеният за умрял е жив, прекратеният брак не се възстановява.

### **ОСНОВАНИЯ ЗА УНИЩОЖАВАНЕ НА БРАКА**

Чл. 96. (1) Бракът се унищожава когато:

1. при сключването му са били нарушени чл. 12 и 13;  
2. встъпващият в брак е бил принуден да го сключи чрез заплашване с тежка и предстояща опасност за неговия или на негови близки живот, здраве или чест.

(2) Никой не може да се позовава на унищожаемостта на брака, докато тя не бъде постановена от съда.

### **ПРЕДЯВЯВАНЕ НА ИСК ЗА УНИЩОЖАВАНЕ НА БРАКА**

Чл. 97. (1) Иск за унищожаване на брака може да се предяви:

1. при нарушаване на чл. 12 - само от непълнолетния съпруг, не по-късно от шест месеца от навършване на пълнолетието, ако няма деца от брака и съпругата не е бременна;

2. в случая на чл. 96, ал. 1, точка 2 - само от заплашения съпруг, не по-късно от една година от сключването на брака;

3. в случая на чл. 13, ал. 1, точка 1 - от всеки от съпрузите, от прокурора и от съпруга от първия брак;

4. в случаите на чл. 13, ал. 1, точки 2 и 3 и ал.2 - от всеки от съпрузите и от прокурора.

(2) Искът по чл. 13, ал. 1, точка 2 може да се предяви не по-късно от шест месеца от оздравяването или от отменянето на запрещението.

(3) При нарушение на чл. 13, ал. 1, точка 3 бракът не може да бъде унищожен, ако болният съпруг е оздравял.

(4) Прокурорът може да поиска да се установи наличието на основание за унищожаване на брака, сключен в нарушение на чл. 13, ал. 1, точка 1, и след смъртта на единия от съпрузите.

(5) При двубрачие бракът не може да бъде унищожен, ако по-рано сключеният брак е прекратен.

### **ПОСЛЕДИЦИ ОТ УНИЩОЖАВАНЕТО НА БРАКА**

Чл. 98. (1) Разпоредбите относно последиците на развода за личните и имуществените отношения между съпрузите, както и за отношенията между тях и децата се прилагат съответно и при унищожаване на брака. Недобросъвестността при унищожаване на брака има значението на вината при развода.

(2) Заченатите или родените през време на унищожения брак деца се считат за брачни и за тях важи предположението за бащинство по чл. 32.

### **РАЗВОД ПОРАДИ РАСЗТРОЙСТВО НА БРАКА**

Чл. 99. (1) Всеки от съпрузите може да иска развод, когато бракът е дълбоко и непоправимо разстроен.

(2) С решението за допускане на развода съдът служебно се произнася и относно вината за разстройството на брака освен ако разстройството се дължи на обективни причини, които не могат да се вменят във вина на съпрузите.

(3) Съдът не се произнася относно вината за разстройството на брака, ако съпрузите заявят това и изложат своето споразумение, относно упражняването на родителските права, личните отношения и издръжката на децата, както и относно



имуществените отношения, ползуването на семейното жилище, издръжката между тях и фамилното име.

(4) Развод не се допуска, ако разстройството на брака се дължи само на виновното поведение на ищеца, а другият съпруг настоява да се запази бракът, освен ако важни обстоятелства налагат да се допусне разводът.

### **РАЗВОД ПО ВЗАИМНО СЪГЛАСИЕ**

Чл. 100. (1) При сериозно и непоколебимо взаимно съгласие на съпрузите за развод съдът допуска развода, без да издирва мотивите им за прекратяване на брака.

(2) Искане за развод по взаимно съгласие не може да се предяви, преди да са изтекли три години от сключването на брака.

### **СПОРАЗУМЕНИЕ НА СЪПРУЗИТЕ ПРИ РАЗВОД ПО ВЗАИМНО СЪГЛАСИЕ**

Чл. 101. (1) При развод по взаимно съгласие съпрузите трябва да изложат своето споразумение относно упражняването на родителските права, личните отношения и издръжката на децата, както и относно имуществените отношения, ползуването на семейното жилище, издръжката между съпрузите и фамилното име. Споразумението се утвърждава от съда, след като той провери дали са защитени интересите на децата.

(2) Ако споразумението е непълно или интересите на децата не са добре защитени, съдът дава срок за изправяне на недостатъците на споразумението. Когато в дадения срок недостатъците не бъдат отстранени, съдът отхвърля искането за развод.

(3) Искове относно упражняването на родителските права и издръжката на децата след прекратяване на брака по взаимно съгласие се допускат при изменение на обстоятелствата.

### **ПРОДЪЛЖАВАНЕ НА ДЕЛОТО ЗА РАЗВОД ОТ НАСЛЕДНИЦИТЕ**

Чл. 102. (1) Правото да се иска развод не преминава върху наследниците. Те обаче могат да продължат процеса, за да установят основателността на предявения иск, ако той се основава на виновното поведение на преживелия съпруг.

(2) Съдът отхвърля иска, ако преживелият съпруг не е виновен за разстройството на брака.

### **ФАМИЛНО ИМЕ СЛЕД РАЗВОДА**

Чл. 103. (1) След развода съдът може да постанови съпругът да носи името на другия съпруг, ако последният е съгласен.

(2) Ако единият съпруг е станал известен с името на другия, съдът може да реши той да продължи да носи същото име.

(3) При изменение на обстоятелствата бившият съпруг може да поиска другият съпруг да престане да носи неговото име.

## **ОТПАДАНЕ НА НАСЛЕДЯВАНЕТО И НА РАЗПОРЕЖДАНИЯТА В СЛУЧАЙ НА СМЪРТ**

Чл. 104. След развода бившите съпрузи престават да бъдат законни наследници един на друг и губят всички изгоди, произтичащи от разпорежданията в случай на смърт, направени преди това. Същите последици настъпват и когато основателността на иска за развод е установена след смъртта на ищеца.

## **ОТМЯНА НА ДАРЕНИЯТА**

Чл. 105. (1) (Изм. - ДВ, бр. 11 от 1992 г.) След развода даренията на имущества със значителна стойност, направени във връзка или през време на брака на единия съпруг от другия съпруг или от негови близки, могат да бъдат отменени освен ако отмяната противоречи на морала.

(2) Искът по предходната алинея може да се предяви до изтичане на една година от развода.

## **РОДИТЕЛСКИ ПРАВА СЛЕД РАЗВОДА**

Чл. 106. (1) При допускането на развода съдът служебно постановява на кого от съпрузите се предоставя упражняването на родителските права, определя мерките относно упражняването на тези права и относно личните отношения между децата и родителите и издръжката на децата.

(2) Съдът предоставя упражняването на родителските права, след като прецени всички обстоятелства с оглед интересите на децата. Тези права не могат да бъдат предоставени на виновния за развода съпруг, ако това ще се отрази отрицателно на отглеждането и възпитанието на децата.

(3) Съдът изслушва родителите и децата, ако са навършили четиринадесет години. Ако е уместно, той изслушва и децата, навършили десет години, както и близки на семейството.

(4) (Изм. - ДВ, бр. 63 от 2003 г.) По изключение, ако интересите на децата налагат, съдът може да постанови те да живеят при дядо, баба други роднини или близки, с тяхно съгласие, в приемно семейство или в специализирана институция.

(5) Ако обстоятелствата се изменят, съдът по молба на единия от родителите или служебно може да измени постановените по-рано мерки и да определи нови.

## **ПРЕДОСТАВЯНЕ НА СЕМЕЙНОТО ЖИЛИЩЕ СЛЕД РАЗВОДА**

Чл. 107. (1) При допускане на развода съдът предоставя ползуването на семейното жилище на единия от съпрузите, когато то не може да се ползува поотделно от двамата, като взема пред вид интересите на децата, вината, здравословното състояние и други обстоятелства.

(2) Когато от брака няма ненавършили пълнолетие деца и семейното жилище е собственост на виновния съпруг, съдът може да предостави ползуването на невиновния съпруг само за определен срок.

(3) Когато от брака има ненавършили пълнолетие деца и семейното жилище е собственост на единия съпруг, съдът може да предостави ползуването на другия съпруг, комуто е предоставено упражняването на родителските права, докато ги упражнява.

(4) Когато от брака има ненавършили пълнолетие деца и семейното жилище е собственост на близки на единия съпруг, съдът може да го предостави на другия съпруг, комуто е предоставено упражняването на родителските права, за определен срок.

(5) Ползуването на семейното жилище по ал. 2-4 се прекратява и преди изтичането на срока, ако ползувачият сключи нов брак.

(6) Когато от брака има ненавършили пълнолетие деца, съдът служебно се произнася за ползуването на семейното жилище.

## **УВЕДОМЯВАНЕ ЗА ПОВЕДЕНИЕТО НА ВИНОВНИЯ СЪПРУГ**

Чл. 108. (Отм. - ДВ, бр. 11 от 1992 г.).

## **Глава десета.**

### **НАСТОЙНИЧЕСТВО И ПОПЕЧИТЕЛСТВО**

#### **УСЛОВИЯ ЗА УЧРЕДЯВАНЕ**

Чл. 109. (1) (Доп. - ДВ, бр. 63 от 2003 г.) Настойничество се учредява над малолетни (деца - ненавършили четиринадесет години), родителите на които са неизвестни, починали, поставени под пълно запрещение или лишени от родителски права. Настойничество се учредява и над лица, поставени под пълно запрещение.

(2) (Доп. - ДВ, бр. 63 от 2003 г.) Попечителство се учредява над непълнолетни (деца, от четиринадесет до осемнадесет години), родителите на които са неизвестни, починали, поставени под пълно запрещение или лишени от родителски права, а също и над лица, поставени под ограничено запрещение.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 11 от 1992 г., изм. - ДВ, бр. 63 от 2003 г.) Длъжностни лица, обществени организации и граждани, на които стане известно, че е необходимо учредяване на настойничество или на попечителство над някое лице, са длъжни незабавно да уведомят общината по местожителството или местопребиваването на лицето.

#### **ОРГАН ПО НАСТОЙНИЧЕСТВО И ПО ПОПЕЧИТЕЛСТВО**

Чл. 110. (Изм. - ДВ, бр. 11 от 1992 г.) Орган по настойничество и по попечителство е кметът на общината или определено от него длъжностно лице.

#### **НАСТОЙНИЧЕСКИ СЪВЕТ**

Чл. 111. (1) Органът по настойничество и по попечителство по местожителството на лицето назначава настойник, заместник-настойник и двама съветници измежду роднините и близките на малолетния или поставения под пълно запрещение, които най-добре ще се грижат за неговите интереси. Те образуват настойнически съвет.

(2) При възможност в състава на настойническия съвет се включват и лица с педагогическа подготовка.

#### **НАЗНАЧАВАНЕ НА ПОПЕЧИТЕЛ**

Чл. 112. Органът по настойничество и по попечителство назначава попечител и заместник-попечител измежду роднините и близките на

непълнолетния или поставения под ограничено запрещение, които най-добре ще се грижат за неговите интереси.

### **ПРОМЕНИ В НАСТОЙНИЧЕСКИЯ СЪВЕТ И ПОПЕЧИТЕЛИТЕ**

Чл. 113. (1) Органът по настойничество и по попечителство може по всяко време да направи промени в настойническия съвет и попечителите, когато интересите на малолетния, непълнолетния или поставения под запрещение изискват това, когато задълженията по настойничеството или по попечителството не се изпълняват или когато изпълнението им е крайно обременително поради старост, болест, служебни задължения и др.

(2) Преди да се произнесе относно промените по предходната алинея, органът по настойничество и по попечителство взема мнението и на близки на поставения под настойничество или попечителство.

### **ОХРАНИТЕЛНИ МЕРКИ**

Чл. 114. (1) До назначаването на настойник или попечител органът по настойничество и по попечителство лично или чрез определено от него лице извършва опис на имуществото и взема други охранителни мерки за личността и интересите на лицето, което трябва да бъде поставено под настойничество или попечителство. При нужда той може да възложи на определено лице да изпълнява временно настойнически или попечителски функции.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 63 от 2003 г.) Когато е необходимо органът по настойничество и попечителство може да поиска от дирекция "Социално подпомагане" настаняване на детето в приемно семейство или в специализирана институция.

### **ОБЖАЛВАНЕ НА ДЕЙСТВИЯТА**

Чл. 115. Действията на органа по настойничество и по попечителство, както и отказът да се учреди настойничество или попечителство или да се вземат други мерки, предвидени в този кодекс, могат да се обжалват от заинтересуваните лица или от прокурора пред районния съд, който решава въпроса по същество. Решението на районния съд не подлежи на обжалване.

### **ЛИЦА, КОИТО НЕ МОГАТ ДА БЪДАТ ЧЛЕНОВЕ на настойническия съвет или попечители**

Чл. 116. Не могат да бъдат членове на настойнически съвет, попечители и заместник-попечители недееспособните, лишените от родителски права, осъдените за тежки умишлени престъпления, както и лицата, които поради болест, алкохолизъм, неморален живот, користо поведение, противоречие с интересите на поставените под настойничество или попечителство или по други причини не са в състояние да изпълняват настойнически или попечителски функции.

### **ПРАВА И ЗАДЪЛЖЕНИЯ НА НАСТОЙНИКА**

Чл. 117. (1) Дейността на настойника е почетна.

(2) Настойникът е длъжен да се грижи за поставения под настойничество, да управлява имуществото му и да го представява пред трети лица. Той е длъжен да се грижи за отглеждането, възпитанието и образованието на малолетния.

(3) Настойникът в срок от един месец е длъжен да уведоми органа по настойничество и по попечителство за придобитото след учредяване на настойничеството имущество на значителна стойност, което се вписва в описа.

### **РАЗПОРЕДИТЕЛНИ ДЕЙСТВИЯ**

Чл. 118. (1) При разпореждане с имущество на лице под настойничество се прилага съответно чл. 73, ал. 2 и 3. Разрешение от районния съд се изисква и за теглене на суми от влоговете на лицето.

(2) Към молбата за разрешение настойникът прилага и мнението на настойническия съвет.

### **ЗАДЪЛЖЕНИЕ ЗА ВНАСЯНЕ НА ПАРИЧНИТЕ СРЕДСТВА**

Чл. 119. (Изм. - ДВ, бр. 11 от 1992 г.) Настойникът е длъжен да внася паричните средства на лицето под настойничество на негово име в банка. За несвоевременно внесени суми той дължи законна лихва.

### **МЕСТОЖИВЕЕНЕ НА ЛИЦЕТО, ПОСТАВЕНО ПОД НАСТОЙНИЧЕСТВО**

Чл. 120. (1) Поставеният под настойничество живее при настойника освен ако важни причини налагат да живее другаде.

(2) Когато местожiveенето бъде променено без съгласието на настойника, той може да иска от районния съд да издаде заповед за връщането на поставения под настойничество в определеното му място на живееене. Тази заповед може да се обжалва пред председателя на окръжния съд, но обжалването не спира изпълнението. Заповедта се изпълнява по административен ред.

### **СЪВЕТНИЦИ В НАСТОЙНИЧЕСКИЯ СЪВЕТ**

Чл. 121. Съветниците подпомагат настойника и заместник-настойника при изпълнение на техните задължения и уведомяват органа по настойничество и по попечителство за неблагоприятия в отглеждането и възпитанието на малолетния и в опазване на правата и интересите на поставения под настойничество. Те изслушват отчета на настойника и участвуват при приемането му от органа по настойничество и по попечителство.

### **ПРАВА И ЗАДЪЛЖЕНИЯ НА ПОПЕЧИТЕЛЯ**

Чл. 122. (1) Дейността на попечителя е почетна.

(2) Попечителят е длъжен да се грижи за личността и за запазване интересите на поставения под попечителство. Той дава съгласие за извършване на правни действия от последния. Длъжен е да се грижи и за отглеждането, възпитанието и образованието на непълнолетния.

(3) Правилата на чл. 117, ал. 3, 118, ал. 1, и 120 се прилагат съответно и при попечителството. За теглене на суми от паричните влогове се изисква разрешение от районния съд.

### **ЗАМЕСТНИК-НАСТОЙНИК И ЗАМЕСТНИК-ПОПЕЧИТЕЛ**

Чл. 123. (1) Заместник-настойникът замества настояника, когато той е възпрепятствуван да изпълнява задълженията си или възникне противоречие между неговите интереси и интересите на поставения под настояничество. В тези случаи органът по настояничество и по попечителство може да назначи особен представител.

(2) Тази разпоредба се прилага съответно и за заместник-попечителя.

### **СЪДЕЙСТВИЕ ОТ ОБЩИНАТА (ЗАГЛ. ИЗМ. - ДВ, БР. 63 ОТ 2003 Г.)**

Чл. 124. (Изм. - ДВ, бр. 11 от 1992 г., изм. - ДВ, бр. 63 от 2003 г.) Общината съдействува на настояника и на попечителя при изпълнение на техните задължения.

### **НАДЗОР ВЪРХУ ДЕЙСТВИЯТА НА НАСТОЙНИКА**

Чл. 125. Органът по настояничество и по попечителство може да спира действията на настояника и да предписва извършването на действия, след като вземе мнението на настояническия съвет.

### **ОТЧЕТ НА НАСТОЙНИКА И НА ПОПЕЧИТЕЛЯ**

Чл. 126. (1) Всяка година до края на м. февруари настояникът дава отчет за своята дейност пред настояническия съвет, след което отчетът се представя пред органа по настояничество и по попечителство. Отчет се дава от настояника и при освобождаването му, а също и когато органът по настояничество и по попечителство поиска това.

(2) Попечителят при поискване от органа по настояничество и по попечителство в присъствието на заместник-попечителя дава обяснение за своята дейност.

(3) Органът по настояничество и по попечителство се произнася по отчета на настояника и по обясненията на попечителя и ако констатира нередовности, изисква отстраняването им.

(4) По искане на органа по настояничество и по попечителство районният съд издава изпълнителен лист срещу настояника за неотчетени суми.

(5) Когато настояникът или попечителят без уважителни причини не се яви или не представи отчет, съответно обяснение, органът по настояничество и по попечителство съставя акт, въз основа на който председателят на изпълнителния комитет на окръжния народен съвет налага глоба в размер до 0,20 лева. Органът по настояничество и по попечителство може да изиска отчета, съответно обяснението, от заместник-настойника или от заместник-попечителя.

(6) Установяването на нарушението, издаването, обжалването и изпълнението на наказателното постановление стават по реда, определен от Закона за административните нарушения и наказания.

### **ПРЕМИНАВАНЕ ОТ НАСТОЙНИЧЕСТВО КЪМ ПОПЕЧИТЕЛСТВО**

Чл. 127. (1) С навършване на четиринадесетгодишна възраст детето се освобождава по право от настойничество и органът по настойничество и по попечителство му назначава попечител и заместник - попечител. До назначаването им дейността се изпълнява от настойника.

(2) При преминаване от пълно към ограничено запрещение до назначаването на попечител дейността се изпълнява от настойника.

### **ОСОБЕНИ СЛУЧАИ НА НАСТОЙНИЧЕСТВО И НА ПОПЕЧИТЕЛСТВО**

Чл. 128. (1) (Изм. - ДВ, бр. 63 от 2003 г.) Настойник на малолетен с неизвестни родители е управителят на специализираната институция, в която е настанен малолетния.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 63 от 2003 г.) Попечител на непълнолетен с неизвестни родители е управителят на специализираната институция, в която е настанен непълнолетният.

(3) Настойник на поставения под пълно запрещение или попечител на поставения под ограничено запрещение съпруг е неговият дееспособен съпруг. Ако няма такъв, родителските права и задължения се упражняват от неговите родители освен ако те са неизвестни, починали, лишени от тези права или са в невъзможност да ги упражняват.

(4) В случаите на предходните алинеи не се назначава настойнически съвет и заместник-попечител и не се образуват настойнически дела.

## **Глава единадесета.**

### **ПРИЛОЖИМ ЗАКОН ПРИ СЕМЕЙНОПРАВНИ ОТНОШЕНИЯ С МЕЖДУНАРОДЕН ЕЛЕМЕНТ**

#### **СКЛЮЧВАНЕ НА БРАК В ЧУЖБИНА**

Чл. 129. (1) Брак между български граждани в чужбина може да бъде сключен пред български дипломатически или консулски представител, ако местният закон допуска това. Бракът може да бъде сключен и пред местен орган при спазване формата, предписана от местния закон.

(2) Брак между български гражданин и чужд гражданин може да бъде сключен в чужбина пред български дипломатически или консулски представител по реда на този кодекс, ако отечественият закон на чуждия гражданин допуска това. Бракът може да бъде сключен и пред местен орган при спазване формата, предписана от местния закон.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 11 от 1992 г.) Брак, сключен между чужди граждани в чужбина, се признава в Република България, ако е спазена формата, предписана от закона по местосключването му.

#### **СКЛЮЧВАНЕ НА БРАК МЕЖДУ БЪЛГАРСКИ И ЧУЖД ГРАЖДАНИН пред български орган по гражданското състояние**

Чл. 130. (Изм. - ДВ, бр. 11 от 1992 г.) Чужд гражданин, който сключва брак с български гражданин в Република България или пред български дипломатически или консулски представител в чужбина, или пред капитан на български кораб в открито море, трябва да удостовери, че по неговия отечествен закон няма пречки за сключването на брака.

### **УСЛОВИЯ ЗА ВСТЪПВАНЕ В БРАК**

Чл. 131. (1) За български гражданин, който сключва брак в чужбина, са задължителни разпоредбите на чл. 12 и 13. Разрешението по чл. 12, ал. 2 може да се даде от българския дипломатически или консулски представител.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 11 от 1992 г.) За чуждия гражданин, който сключва брак с български гражданин пред длъжностно лице по гражданското състояние в Република България или пред български дипломатически или консулски представител в чужбина, или пред капитан на български кораб в открито море, условията за сключване на брак се определят по неговия отечествен закон, като разпоредбите на чл. 13 на този кодекс са задължителни.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 11 от 1992 г.) За чужди граждани, които сключват брак помежду си пред длъжностно лице по гражданското състояние в Република България или пред капитан на български кораб в открито море, условията за сключване на брак се определят по техните отечествени закони. В тези случаи е задължителна разпоредбата на чл. 13, ал. 1. Освен това не може да се сключи брак между роднини по права линия и между братя и сестри.

### **УНИЩОЖАЕМОСТ НА БРАКА**

Чл. 132. Основанията за унищожаване и последиците от унищожаването на брака се уреждат:

1. от българския закон, ако бракът е между български гражданин и чужденец;

2. от закона на държавата, на която двамата съпрузи чужденци са били граждани при сключването на брака, както и от закона по местосключването на брака, доколкото той е бил задължителен за сключения от тях брак;

3. при брак между чужденци с различно гражданство - от отечествените им закони, ако те съвпадат, и от закона по местосключването на брака, доколкото той е бил задължителен за сключения от тях брак. При несъвпадане на отечествените закони прилага се този от тях, който допуска унищожаването, а относно последиците от унищожаването - този, който е по-благоприятен за децата или за добросъвестния съпруг, ако от брака няма деца.

### **ЛИЧНИ И ИМУЩЕСТВЕНИ ОТНОШЕНИЯ МЕЖДУ СЪПРУЗИ**

Чл. 133. (1) Личните и имуществените отношения между съпрузи, единият от които е български гражданин, се уреждат от този кодекс, ако се осъществяват на българска територия.

(2) Личните и имуществените отношения между съпрузи чужденци с еднакво гражданство, ако се осъществяват на българска територия, се уреждат според отечествения им закон. Ако съпрузите са с различно гражданство, тези



отношения се уреждат според съпадащите разпоредби на отечествените им закони, а при липса на такива - от този кодекс.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 11 от 1992 г.) При разпореждане с недвижими имоти на българска територия се прилага законът на Република България.

### **РАЗВОД**

Чл. 134. Разводът и неговите последици се уреждат:

1. от българския закон, ако единият от съпрузите е български гражданин;
2. при брак между чужденци с еднакво гражданство - от закона на държавата, чиито граждани са те при подаване на молбата за развод;
3. при брак между чужденци с различно гражданство - от отечествените им закони, ако те съпадат. При несъпадане на отечествените закони прилага се този от тях, който допуска развода, а относно последиците от развода - този, който е по-благоприятен за децата или за невиновния съпруг, ако от брака няма деца.

### **ПРОИЗХОД**

Чл. 135. За произхода се прилага отечественият закон на детето по време на раждането.

### **ОСИНОВЯВАНЕ**

Чл. 136. (1) (Изм. - ДВ, бр. 63 от 2003 г.) Осиновяване между лица, едното от които е български гражданин, се допуска съгласно разпоредбите на този кодекс. Когато осиновяваното лице е български гражданин, се иска съгласие на министъра на правосъдието и осиновяването се извършва от Софийския градски съд.

(2) (Нова - ДВ, бр. 63 от 2003 г.) Български гражданин, който е навършил една година, може да бъде осиновен от чужденец, представил разрешение за осиновяване на дете съгласно отечествения си закон. Чужденец, който живее постоянно в друга държава, трябва да отговаря и на изискванията за осиновяване по закона на постоянното си местопребиваване. По изключение, с оглед здравословното състояние на детето или когато са налице други важни обстоятелства, то може да бъде осиновено и преди да е навършило една година, ако това е в негов изключителен интерес.

(3) (Предишна ал. 2 - ДВ, бр. 63 от 2003 г.) Осиновяването между лица с еднакво гражданство се допуска при условията на отечествения им закон. Ако имат различно гражданство, осиновяването се допуска при условията на отечествените им закони. В тези случаи се прилагат разпоредбите на чл. 52.

(4) (Нова - ДВ, бр. 63 от 2003 г.) Български гражданин, който има и друго гражданство и живее постоянно в чужбина, при осиновяване на дете - български гражданин, трябва да отговаря и на изискванията за осиновяване по закона на постоянното си местопребиваване.

(5) (Нова - ДВ, бр. 63 от 2003 г.) Български гражданин, който желае да осинови дете - чужд гражданин, трябва да отговаря на изискванията на този кодекс и на изискванията на отечествения закон на детето, ако това е предвидено в него.

(6) (Нова - ДВ, бр. 63 от 2003 г.) При осиновяване на дете - гражданин на държава - страна по Конвенцията за защита на децата и сътрудничество в областта на международното осиновяване, наричана по-нататък "Конвенцията",

осиновяването се признава след представяне на удостоверение от централния орган. Министерството на правосъдието изпраща служебно акта за раждане за отразяване в регистрите за гражданското състояние.

(7) (Нова - ДВ, бр. 63 от 2003 г.) Условието и редът за даване на съгласие за осиновяване от чужденец на лице - български гражданин, се определят с наредба на министъра на правосъдието.

(8) (Предишна ал. 3 - ДВ, бр. 63 от 2003 г.) Действието на осиновяването се урежда по отечествения закон на осиновителя.

(9) (Предишна ал. 4, изм. - ДВ, бр. 63 от 2003 г.) Прекратяването на осиновяването се урежда по отечествения закон на осиновения, освен ако отечественият закон на осиновителя е по-благоприятен за осиновения.

## **ПРАВОМОЩИЯ НА МИНИСТЕРСТВОТО НА ПРАВОСЪДИЕТО ПО МЕЖДУНАРОДНИ ОСИНОВЯВАНИЯ**

Чл. 136а. (Нов - ДВ, бр. 63 от 2003 г.) (1) Министерството на правосъдието осъществява дейността по международните осиновявания в сътрудничество със съответните български и чуждестранни компетентни органи и акредитирани организации.

(2) Министерството на правосъдието:

1. предприема мерки за предоставяне на централните органи, на другите държавни органи и на акредитираните организации по Конвенцията информация за:

а) действащото в страната законодателство в областта на осиновяването, както и за статистически данни и утвърдени типови формуляри;

б) приложението на Конвенцията;

2. подпомага сътрудничеството между българските компетентни органи и компетентните органи на държавите - страни по Конвенцията, както и между българските и чуждестранните акредитирани организации, за ефективна защита на децата и за постигане целите на Конвенцията;

3. актуализира и предоставя на Постоянното бюро на Хагската конференция по международно частно право данни относно имената и адресите на акредитираните организации, получили разрешение от министъра на правосъдието;

4. изисква и поддържа актуална информация относно имената и адресите на акредитираните организации на държавите - страни по Конвенцията;

5. дава съгласие пред централните органи на държавите - страни по Конвенцията относно възможността да се даде ход на процедурата по осиновяване;

6. удостоверява, че извършените осиновявания са в съответствие с Конвенцията;

7. води:

а) регистър на децата, които могат да бъдат осиновени от чужденци при условията на пълно осиновяване;

б) регистър на осиновяващи - чужденци, които желаят да осиновят дете при условията на пълно осиновяване;

в) регистър на осиновяващи - български граждани, които желаят да осиновят дете - чужд гражданин, с постоянно местопребиваване в чужбина;

г) регистър на акредитираните организации за посредничество при международни осиновявания;

8. събира, съхранява и обменя с компетентните органи или определени от тях организации информация относно положението на детето и на бъдещите осиновители, доколкото това е необходимо за извършване на осиновяването;

9. извършва действия и уведомява компетентните органи в страната и чужбина за необходимостта от извършване на действия по предотвратяване получаването на недължими финансови или други облаги във връзка с осиновяването;

10. упражнява контрол върху състава и дейността на акредитираните организации за посредничество при международни осиновявания, както и относно спазване изискванията на този кодекс и на издаденото разрешение;

11. организира приемането, регистрирането и обработването на молби за осиновяване;

12. изпраща до чуждестранните компетентни органи и организации молбите на българските граждани, които желаят да осиновят дете - чужд гражданин;

13. предприема действия относно установяване липсата на пречки за влизане и пребиваване на детето в приемащата държава;

14. съдейства при осъществяването на контакт между детето и определените за осиновяващи чужденци;

15. изпраща молбата за осиновяване на чужд гражданин с преписката в Софийския градски съд за произнасяне по осиновяването;

16. оказва съдействие през периода след извършване на осиновяването; получава, проучва и съхранява необходимата следосиновителна документация;

17. организира консултации, семинари и обучение в областта на осиновяването;

18. изготвя и обменя с компетентните органи на други държави обобщаващи доклади за оценка на опита в областта на международното осиновяване.

(3) Регистрите по ал. 2, т. 7, букви "а", "б" и "в" съдържат съответно информацията по чл. 53в, ал. 2 и чл. 57а, ал. 3.

(4) Регистърът по ал. 2, т. 7, буква "г" съдържа информация относно:

1. наименованието на организацията;

2. седалището и адреса на управление на организацията и данни за лицата, които я представляват;

3. номера и датата на разрешението за посредническа дейност;

4. органа, издал разрешението;

5. условията на разрешението по т. 3;

6. срока и условията на разрешението за осъществяване на посредническа дейност, издадено от чуждестранен компетентен орган;

7. други данни, вписвани в Централния регистър по чл. 45, ал. 1 от Закона за юридическите лица с нестопанска цел.

(5) Регионалните дирекции за социално подпомагане изпращат в Министерството на правосъдието в края на всеки месец информация за децата, които са вписани в регистъра по чл. 53в, ал. 1 и които отговарят на изискванията на

чл. 136, ал. 2. Информацията съдържа данните, определени в наредбата по чл. 53в, ал. 3, както и сведения за възможностите за отглеждане и осиновяване на детето в съответната община.

(6) Съдържанието и редът за воденето на регистрите по ал. 2, т. 7 се определят с наредбата по чл. 136, ал. 7.

### **ПОСРЕДНИЧЕСТВО ПРИ МЕЖДУНАРОДНО ОСИНОВЯВАНЕ**

Чл. 136б. (Нов - ДВ, бр. 63 от 2003 г.) (1) Посредничество при осиновяване на дете може да извършва само юридическо лице с нестопанска цел за осъществяване на общественополезна дейност, наричано по-нататък "акредитирана организация", вписано в Централния регистър по чл. 45, ал. 1 от Закона за юридическите лица с нестопанска цел и получило разрешение за това от министъра на правосъдието.

(2) В управителния орган на организацията могат да бъдат избирани само неосъждани лица с висше образование и с общ трудов стаж не по-малък от 5 години.

(3) В организацията работят юристи, психолози, педагози, лекари, както и други специалисти с подготовка и опит в областта на международното осиновяване.

(4) За издаване на разрешение за посредничество при международно осиновяване, организацията подава заявление до министъра на правосъдието, придружено със:

1. документи, издадени от съда и от Централния регистър по чл. 45, ал. 1 от Закона за юридическите лица с нестопанска цел, отразяващи актуалното състояние на организацията;

2. копие от учредителния акт или от устава на организацията;

3. информация за разносните и разходите на организацията, свързани с посредническата дейност, както и максималния размер на хонорарите за осъществяването ѝ;

4. посочване на държавите, по отношение на които ще се осъществява посредничеството;

5. други данни, свързани с посредническата дейност.

(5) Заявленията за издаване на разрешение се подават до края на втория календарен месец на всяка година. В двумесечен срок от изтичане на срока за подаване на заявленията, министърът на правосъдието по предложение на Съвета за международно осиновяване издава разрешение или мотивирано отказва издаването му. Отказът за издаване на разрешението подлежи на обжалване пред Върховния административен съд.

(6) Разрешението по ал. 1 се издава за срок от 2 години и се вписва в регистъра по чл. 136а, ал. 2, т. 7, буква "г", който е публичен.

(7) Разрешението не може да се преотстъпва или прехвърля.

(8) Акредитираната организация е задължена да постави разрешението на видно място и да посочва неговия номер в кореспонденцията си.

(9) За издаване на разрешението се заплаща такса в размер, определен с тарифа, одобрена от Министерския съвет.

(10) Чуждестранно юридическо лице с нестопанска цел, получило акредитация за посредничество в областта на международните осиновявания от съответния чуждестранен орган, може да упражнява дейността си в Република България при спазване на условията на Закона за юридическите лица с нестопанска цел, след получаване на разрешение от министъра на правосъдието за извършване на посредническа дейност със съответната държава.

(11) Разрешението по ал. 10 се издава за срок от 2 години, но не по-дълъг от срока, за който е издадено разрешението от компетентния чуждестранен орган.

(12) Редът за издаване, отказване и отнемане на разрешението по ал. 1 и ал. 10 се определя с наредбата по чл. 136, ал. 7.

### **ОТНЕМАНЕ НА РАЗРЕШЕНИЕТО**

Чл. 136в. (Нов - ДВ, бр. 63 от 2003 г.) (1) Министърът на правосъдието може да отнеме със заповед разрешението по чл. 136б, ал. 1 и ал. 10 и преди изтичането на срока, за който е издадено, когато организацията не изпълнява посочените в него условия или нарушава други изисквания на закона.

(2) Заповедта по ал. 1 може да се обжалва при условията и по реда на Закона за Върховния административен съд.

### **ПРЕКРАТЯВАНЕ НА РАЗРЕШЕНИЕТО**

Чл. 136г. (Нов - ДВ, бр. 63 от 2003 г.) Разрешението се прекратява:

1. с изтичането на срока, за който е издадено;
2. по молба на акредитираната организация;
3. с прекратяване на юридическото лице;
4. при заличаване на вписването по чл. 48, ал. 1 от Закона за юридическите лица с нестопанска цел;
5. когато съответният компетентен орган е отнел разрешението за посредничество на чуждестранното юридическо лице по чл. 136б, ал. 10.

### **ДЕЙНОСТ НА АКРЕДИТИРАНАТА ОРГАНИЗАЦИЯ**

Чл. 136д. (Нов - ДВ, бр. 63 от 2003 г.) (1) Акредитираната организация:

1. представя на Министерството на правосъдието искането за осиновяване и документите на осиновяващия, както и всяка друга информация за него, която е необходима за защита на интересите на детето;

2. предоставя на осиновяващия подробна информация за правата и задълженията при осиновяване и за правните последици при пълното осиновяване съобразно действащите законодателства в държавите, чиито граждани са осиновяваният и осиновяващият, както и в държавата по местопребиваване на осиновяващия;

3. уведомява осиновяващия за съгласието на министъра на правосъдието по чл. 136, ал. 1;

4. представя на Министерството на правосъдието молбата за осиновяване заедно с цялата преписка;

5. посредничи при установяването на контакт между определения осиновяващ и осиновявания и предоставя на осиновяващия изготвени от Министерството на правосъдието доклад относно личните данни на осиновявания,

здравословното му състояние, социалния му статус, снимка, а ако е необходимо и видеозаписи и други материали относно детето;

6. осигурява на българските граждани, които искат да осиновят дете - чужд гражданин, предоставената от съответния орган или организация информация за конкретното дете;

7. уведомява Министерството на правосъдието за съгласието или несъгласието за осиновяването на предложеното дете, изразено от осиновяващия;

8. представя на всеки 6 месеца на Министерството на правосъдието доклад за състоянието на детето до 2 години след осиновяването му; докладът съдържа и оценка на акредитираната организация относно условията на живот, напредъка, нивото на физическо, умствено и емоционално развитие на детето, привързаността му към осиновителите, родителските грижи и умения, мерките за насърчаване на културната идентичност на детето и други;

9. осигурява представителство на осиновяващия пред съда;

10. посредничи при издаването на разрешение за напускане от детето на държавата по произхода и за влизане в приемащата държава, както и на разрешение за постоянно пребиваване на детето в приемащата държава;

11. осигурява безопасността и подходящите условия за транспортиране на детето, а при решение на осиновителите - осъществява транспортирането или осигурява придружаване на детето;

12. предприема действия по осигуряване връщане на детето в държавата по произход, в случай че решението на българския съд не бъде признато в приемащата държава до една година от влизането му в сила и следи за състоянието на детето през този период.

(2) Редът за осъществяване на дейността по ал. 1 се определя с наредбата по чл. 136, ал. 7.

### **СЪВЕТ ПО МЕЖДУНАРОДНИ ОСИНОВЯВАНИЯ**

Чл. 136е. (Нов - ДВ, бр. 63 от 2003 г.) (1) При Министерството на правосъдието се създава Съвет по международни осиновявания, който се състои от председател - заместник-министър на правосъдието, и членове - по един представител на Министерството на правосъдието, Министерството на здравеопазването, Министерството на образованието и науката, Министерството на труда и социалната политика, Министерството на външните работи и на Държавната агенция за закрила на детето.

(2) Съветът по международни осиновявания:

1. прави предложение пред министъра на правосъдието за определяне на подходящ осиновяващ - чужденец;

2. прави предложение пред министъра на правосъдието по молбите за издаване на разрешение по чл. 136б, ал. 1 и ал. 10, след проучване на организацията и събеседване;

3. изразява мнение и дава препоръки по изпълнението на изискванията за международните осиновявания;

4. изразява мнение пред министъра на правосъдието относно молбите на български граждани за осиновяване на дете - чужд гражданин;

5. дава мнение за разпределяне на средствата от фонд "Подпомагане на деца".

(3) Министърът на правосъдието определя поименния състав на съвета по ал. 1 по предложение на ръководителите на съответните ведомства и издава правилник за дейността му.

### **МОЛБА ЗА МЕЖДУНАРОДНО ОСИНОВЯВАНЕ**

Чл. 136ж. (Нов - ДВ, бр. 63 от 2003 г.) (1) Молбата за международно осиновяване се изпраща до Министерството на правосъдието, придружена с разрешение за осиновяване по чл. 136, ал. 2, и данните по чл. 136а, ал. 3 за включване на лицата в съответния регистър.

(2) В случаите, когато български гражданин желае да осинови дете - гражданин на държава, страна по Конвенцията, молбата се изпраща от Министерството на правосъдието до съответния централен орган или акредитирана организация.

### **ПРОИЗВОДСТВО ПО МОЛБА ЗА МЕЖДУНАРОДНО ОСИНОВЯВАНЕ**

Чл. 136з. (Нов - ДВ, бр. 63 от 2003 г.) (1) Софийският градски съд разглежда молбата за осиновяване в съдебно заседание при закрити врати в 14-дневен срок от постъпването ѝ и се произнася с решение, което обявява незабавно на страните.

(2) Решението по ал. 1 подлежи на обжалване пред Софийския апелативен съд в 7-дневен срок от съобщението за постановяването му. В 14-дневен срок от постъпване на жалбата съдът в съдебно заседание при закрити врати се произнася с решение, което е окончателно.

### **ОТНОШЕНИЯ МЕЖДУ РОДИТЕЛИ И ДЕЦА**

Чл. 137. (1) (Предишен текст на чл. 137 - ДВ, бр. 63 от 2003 г.) Отношенията между родители и деца се уреждат по отечествения закон на детето освен ако родителите са с еднакво гражданство и техният отечествен закон е по-благоприятен за детето.

(2) (Нова - ДВ, бр. 63 от 2003 г.) В случаите, когато родителите не живеят заедно и няма постановено решение за мерките относно личните отношения или е отказано признаване и допускане изпълнение на решение на чуждестранен съд за упражняване на родителски права, министърът на правосъдието по приложение на Европейската конвенция за признаване и изпълнение на решения за упражняване на родителски права и възстановяване упражняването на родителските права от 1980 г. може по искане на заинтересувана страна да сезира Софийския градски съд за определяне на мерки относно личните отношения. Съдът се произнася с решение в 30-дневен срок.

(3) (Нова - ДВ, бр. 63 от 2003 г.) Решението по ал. 2 подлежи на обжалване пред Софийския апелативен съд в 7-дневен срок от съобщението за постановяването му. В 30-дневен срок от постъпване на жалбата съдът се произнася с решение, което е окончателно.

## **НАСТОЙНИЧЕСТВО И ПОПЕЧИТЕЛСТВО**

Чл. 138. (1) Учредяването, действието и прекратяването на настойничеството и на попечителството се уреждат по отечествения закон на лицето, поставено под настойничество или попечителство.

(2) Задължението за приемане и изпълнение длъжността на настойник, попечител или член на настойнически съвет се урежда по отечествения им закон.

## **ИЗДРЪЖКА**

Чл. 139. Задължението за издръжка, която чужденец търси от български гражданин, се урежда по този кодекс, а исковете са подсъдни на българските съдилища.

## **ОТЕЧЕСТВЕН ЗАКОН НА ЧУЖДЕНЕЦ С ДВОЙНО ГРАЖДАНСТВО**

Чл. 140. За чужденец, който има няколко чужди гражданства, отечествен закон е законът на държавата, където е постоянното му местопребиваване.

## **ПРИЛОЖИМ ЗАКОН ЗА ЛИЦЕ БЕЗ ГРАЖДАНСТВО**

Чл. 141. За отечествен закон на лице без гражданство се счита законът на държавата, където е постоянното му местопребиваване.

## **ОГРАНИЧАВАНЕ ПРИЛАГАНЕТО НА ЧУЖДНИЯ ЗАКОН**

Чл. 142. (Изм. - ДВ, бр. 11 от 1992 г.) Когато прилагането на чужд закон е несъвместимо с основните начала на правото на Република България, се прилагат разпоредбите на този кодекс.

## **ПРИЛАГАНЕ НА МЕЖДУНАРОДЕН ДОГОВОР**

Чл. 143. (Изм. - ДВ, бр. 11 от 1992 г.) Разпоредбите на тази глава не се прилагат, когато е предвидено друго в международен договор, по който е страна Република България.

## **ДОПЪЛНИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ**

§ 1. (Изм. - ДВ, бр. 11 от 1992 г.) По въпросите, по които този кодекс не съдържа разпоредби, се прилагат съответно правилата на гражданските закони, ако това не противоречи на началата за уреждане на семейните отношения и на морала.

§ 2. (Изм. - ДВ, бр. 11 от 1992 г., отм. - ДВ, бр. 63 от 2003 г.)

## **ПРЕХОДНИ РАЗПОРЕДБИ**



§ 3. Изискването по чл. 10, ал. 1 относно заявлението за сключване на брак се прилага от 1 август 1985 г.

§ 4. Правилата на този кодекс относно имуществените отношения между съпрузите се прилагат и за наличните имущества, придобити преди влизането му в сила от съпрузите по заварени бракове.

§ 5. (1) По изключение може да се извърши осиновяване на пълнолетен внук от дядо и баба при условията на чл. 52, ал. 2, когато внукът е бил отглеждан от тях и при влизането на кодекса в сила не е навършил 21 години.

(2) Осиновяването се допуска, ако молбата за осиновяване се подаде в тримесечен срок от влизане на този кодекс в сила и с оглед на създадените фактически отношения е обществено оправдано и е в интерес на осиновявания.

§ 6. Разпоредбата на чл. 87 се прилага и по всящите към 1 юли 1985 г. дела за издръжка.

§ 7. Присъдените издръжки по чл. 88, ал. 2 от Семейния кодекс от 1968 г. се прекратяват от 1 юли 1985 г.

§ 8. Всящите дела за развод към деня на обнародването на този кодекс в Държавен вестник се разглеждат и решават по досегашните условия и ред.

§ 9. Предвидените по този кодекс лихви се прилагат и за паричните задължения, присъдени преди влизането му в сила при забава на изпълнението след 1 юли 1985 г.

§ 10. Искът по чл. 105, ал. 1 може да се предяви от близките на съпрузите само ако бракът е прекратен след 1 юли 1984 г. Срокът по ал. 2 тече от прекратяването на брака.

§ 11. На лицата, поставени под попечителство до влизането на този кодекс в сила, органът по настойничество и по попечителство назначава в тримесечен срок заместник-попечител.

§ 12. Правилата за сроковете по този кодекс не се прилагат за сроковете, започнали да текат при действието на отменения Семейен кодекс, освен ако за завършването им по него се изисква по-дълъг срок от предвидения в този кодекс.

## **ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ**

### **Изменения и допълнения на други закони**

.....

§ 28. Този кодекс влиза в сила от 1 юли 1985 г. и отменя Семейния кодекс от 1968 г. (обн., ДВ, бр. 23 от 1968 г.; изм., бр. 27 от 1973 г., бр. 89 от 1976 г.; попр., бр. 90 от 1976 г.; изм., бр. 36 от 1979 г.).

## **ПРЕХОДНИ И ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ КЪМ ЗАКОНА ЗА ИЗМЕНЕНИЕ И ДОПЪЛНЕНИЕ НА СЕМЕЙНИЯ КОДЕКС**

(Обн. - ДВ, бр. 63 от 2003 г.)

§ 29. Всящите дела при влизането в сила на този закон по чл. 58 от Семейния кодекс и по чл. 2 от Указ № 1336 за прилагане на чл. 136, ал. 1 от Семейния кодекс се разглеждат по досегашните изисквания и ред.

§ 30. Когато сроковете за подаване на жалби срещу съдебните решения не са изтекли до влизането в сила на този закон, жалбите се подават и разглеждат по досегашните изисквания и ред.

§ 31. (1) В двумесечен срок от влизането в сила на този закон директорите на специализираните институции изпращат в Министерството на правосъдието всички подадени молби от чужденци заедно с приложените към тях документи, като уведомяват подателите им за това.

(2) Молбите на чужденци, получили разрешение за осиновяване от съответния компетентен орган на държава - страна по Конвенцията, регистрирани в специализираните институции у нас до 31 август 2002 г., се разглеждат при досегашните изисквания и ред, ако до влизането в сила на този закон в Министерството на правосъдието е получено предложение от тях за осиновяване на детето.

§ 32. (1) Чужденци, чиито молби за осиновяване са подадени чрез съответните централни органи по Конвенцията или чрез акредитирани организации и са получени в Министерството на правосъдието до влизането в сила на този закон, се вписват служебно в регистъра по чл. 136а, ал. 2, т. 7, буква "б".

(2) Децата, за които към влизането в сила на този закон има най-малко три отказа за осиновяване от български граждани, се вписват в регистъра по чл. 136а, ал. 2, т. 7, буква "а".

(3) Български граждани, подали молби за осиновяване до влизането в сила на този закон, се вписват служебно в регистъра по чл. 57б, ал. 1.

§ 33. (1) В едномесечен срок от влизането в сила на този закон директорите на специализираните институции изпращат в Министерството на правосъдието информация относно децата, за които до влизането в сила на този закон са получени поне три отказа за осиновяване от български граждани.

(2) В тримесечен срок от влизане в сила на този закон директорите на специализираните институции изпращат на съответните регионални дирекции за социално подпомагане всички молби за осиновяване, подадени до влизането в сила на този закон от български граждани, заедно с приложените към тях документи, за което уведомяват подателите.

§ 34. В тримесечен срок от влизане в сила на този закон юридическите лица с нестопанска цел за осъществяване на общественополезна дейност, които желаят да посредничат при международни осиновявания, могат да подадат заявления до Министерството на правосъдието при спазване на условията и реда, предвидени в чл. 136б.

§ 35. (1) Родител, оставил детето си в специализирана институция, без да е определен срок за отглеждането му в нея и без да е дал предварително съгласие за пълно осиновяване, е длъжен в срок шест месеца от влизането в сила на този закон да вземе детето си, да даде съгласие за пълното му осиновяване или да поиска от съда постановяване на мярка за закрила по чл. 4 от Закона за закрила на детето.

(2) Ако родителят не предприеме някое от действията по ал. 1, директорът на специализираната институция уведомява регионалната дирекция за социално подпомагане или районния прокурор за започване на съдебно производство по включване на детето в регистъра.

§ 36. Правилниците и наредбите, предвидени с този закон, се издават в срок три месеца от влизането му в сила.

§ 37. Министърът на труда и социалната политика и министърът на правосъдието осъществяват контрол върху изпълнението на задълженията по този кодекс от дирекциите "Социално подпомагане" и регионалните дирекции за социално подпомагане.